

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2008:7

*Pikaluottoihin liittyvän
lainsäädännön uudistaminen*

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2008:7

*Pikaluottoihin liittyvän
lainsäädännön uudistaminen*

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2008

ISSN 1458-6452
978-952-466-762-3 (nid.)
978-952-466-763-0 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
11.11.2008

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Työryhmämietintö	
Pikaluottotyöryhmä pj. Katri Kummoinen siht. Sofia Aspelund		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 22.10.2007	
Julkaisun nimi Pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä			
<p>Mietinnössä ehdotetaan muutettaviksi kulutusluottoja koskevaa kuluttajansuojalain (38/1978) 7 lukua, luottokiskontaa koskevaa rikoslain (39/1889) säännöstä sekä korkolain (633/1982) säännöstä viivästyskoron määrästä. Muutosten tavoitteena on vähentää pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä ongelmia.</p> <p>Ehdotuksen mukaan myös pieniä ja lyhytaikaisia luottoja markkinoitaessa olisi ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko. Lisäksi kuluttajansuojalain 7 lukuun lisättäisiin säännös luotonantajan velvollisuudesta todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti. Lukuun lisättäisiin myös säännös, jolla kiellettäisiin kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen välitön maksaminen kuluttajalle silloin, kun kulutusluottoa haetaan ja se myönnetään myöhään illalla tai yöllä.</p> <p>Rikoslain luottokiskontaa koskevaa säännöstä ajanmukaistettaisiin siten, että koron ja muun taloudellisen edun kohtuuttomuutta arvioitaisiin suhteessa luotonantajan suoritukseen. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi korkolain säännöstä, joka mahdollistaa lakisääteistä viivästyskorkoa korkeamman koron perimisen silloin, kun luottoajalta maksettava korko on ollut suurempi kuin lakisääteinen viivästyskorko.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) kuluttajansuoja, luotto, rahoituspalvelut			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 2/41/2007, OM038:00/2007, 3/912/2008			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2008:7		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-762-3 (nid.) 978-952-466-763-0 (PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta 20,00 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Prima Oy		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
11.11.2008

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande	
Arbetsgruppen för snabbkrediter ordf. Katri Kummoinen sekr. Sofia Aspelund		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 22.10.2007	
Publikation (även den finska titeln) Revidering av lagstiftningen om snabbkrediter (Pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen)			
Publikationens delar			
Referat			
<p>I betänkandet föreslås ändringar i bestämmelserna om konsumentkrediter i 7 kap. i konsumentskyddslagen (38/1978), i bestämmelsen om kreditocker i strafflagen (39/1889) och i bestämmelsen om dröjsmålsräntans belopp i räntelagen (633/1982). Syftet är att minska de problem som förekommit i utbudet av snabbkrediter.</p> <p>Enligt förslaget måste den effektiva räntan anges också i marknadsföringen av små och kortfristiga krediter. Till 7 kap. i konsumentskyddslagen fogas dessutom en bestämmelse om kreditgivarens skyldighet att omsorgsfullt kontrollera kreditsökandens identitet. Kapitlet ska också få en bestämmelse som förbjuder att en beviljad konsumentkredit betalas ut genast, om krediten söks och beviljas sent på kvällen eller på natten.</p> <p>Bestämmelsen om kreditocker i strafflagen moderniseras så att bedömningen av räntans och annan ekonomisk förmåns oskälighet ska göras i förhållande till kreditgivarens prestation. Dessutom föreslås en ändring av räntelagen. Ändringen gäller bestämmelsen om möjligheten att ta ut en dröjsmålsränta som är större än den lagstadgade dröjsmålsräntan i sådana fall där den ränta som ska betalas för kredittiden har varit större än den lagstadgade dröjsmålsräntan.</p>			
Nyckelord konsumentskydd, kredit, finansiella tjänster			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 2/41/2007, JM038:00/2007, 3/912/2008			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2008:7		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-762-3 (häft.) 978-952-466-763-0 (PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris 20,00 €	Sekretessgrad Offentligt
Distribution Edita Prima Ab		Förlag Justitieministeriet	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 22 päivänä lokakuuta 2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön muuttamisesta. Työryhmän pääasiallisena tavoitteena oli poistaa pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä ongelmia ja epäkohtia.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin lainsäädäntöneuvos Katri Kummoinen oikeusministeriöstä ja jäseniksi lainsäädäntöneuvos Marjo Lahelma oikeusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Ulla Karhu työ- ja elinkeinoministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Erkki Sarsa valtiovarainministeriöstä, lakimies Riitta Kokko-Herrala Kuluttajavirastosta, lakimies Päivikki Lehto-Sinisalo Rahoitustarkastuksesta, johtava asiantuntija Reima Letto Finanssialan Keskusliitto ry:stä, johtava lakimies Tuula Sario Suomen Kuluttajaliitto ry:stä, puheenjohtaja Jorma Jokela Suomen Pienlainayhdistys ry:stä sekä talous- ja velkaneuvoja Tomi Nummela Velkaneuvonta ry:stä. Päivikki Lehto-Sinisalon tilalle työryhmän jäseneksi tuli 3 päivänä maaliskuuta 2008 lakimies Jari Synkkänen Rahoitustarkastuksesta.

Työryhmän sihteerinä toimi lainsäädäntösihteerinä Arno Liukko oikeusministeriöstä. Hänen tilalleen nimettiin 31 päivänä tammikuuta 2008 tutkija Sofia Aspelund oikeusministeriöstä.

Mietinnössä ehdotetaan uudistettaviksi kuluttajansuojalain (38/1978) 7 lukua, kiskontaa koskevaa rikoslain (39/1889) säännöstä sekä korkolain (633/1982) säännöstä viivästyskoron määrästä.

Kuluttajansuojalain 7 lukua muutettaisiin siten, että myös pieniä ja lyhytaikaisia luottoja markkinoitaessa olisi ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko. Lisäksi lukuun lisättäisiin säännös luotonantajan velvollisuudesta todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti sekä säännös, jolla kiellettäisiin kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen välitön maksaminen kuluttajalle silloin, kun luottoa haetaan ja se myönnetään myöhään illalla tai yöllä.

Rikoslain kiskontaa koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että koron ja muun taloudellisen edun kohtuuttomuutta arvioitaisiin suhteessa luotonantajan suoritukseen. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi korkolain säännöstä, joka mahdollistaa viivästyskorkoa korkeamman koron perimisen silloin, kun luottoajalta maksettava korko on ollut suurempi kuin lakisääteinen viivästyskorko.

Mietintöön on liitetty Erkki Sarsan, Reima Leton ja Jorma Jokelan eriävä mielipide.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2008



Katri Kummoinen



Marjo Lahelma



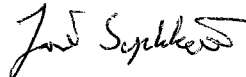
Ulla Karhu



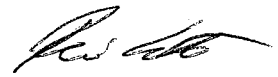
Erkki Sarsa



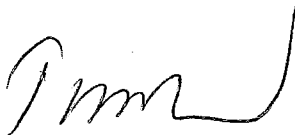
Riitta Kokko-Herrala



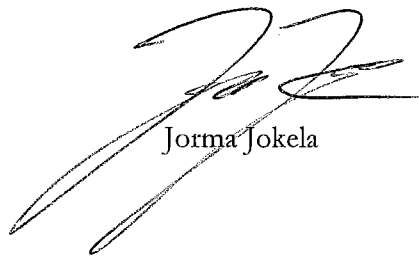
Jari Synkkänen



Reima Letto



Tuula Sario



Jorma Jokela



Tomi Nummela



Sofia Aspelund

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	3
YLEISPERUSTELUT	4
1 Johdanto	4
2 Nykytila	6
2.1 Voimassa oleva oikeus.....	6
Yleistä	6
Kulutusluotot	7
Rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyynti	8
Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen.....	8
Vajaavaltaisen oikeus tehdä oikeustoimia	9
Kiskonta.....	10
Viivästyskorko	10
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	11
EU:n lainsäädäntö	11
Pikaluotot muissa EU- ja ETA-maissa	11
Pikaluottojen sääntely erityisesti muissa Pohjoismaissa	12
Kiskontaa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa	14
Viivästyskorkoa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa	15
2.3 Viranomaisohjeet	16
Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositus todellisen vuosikoron ilmoittamisesta	16
Kuluttajaoikeuden linjaukset	16
Tietosuoja-valtuutetun kannanotot.....	17
2.4 Itsesääntely.....	18
2.5 Toimenpiteitä ylivelkaantumisen estämiseksi	18
2.6 Nykytilan arviointi.....	20
Pikaluotot	20
Rikoslain kiskontaa koskevat säännökset	21
Kulutusluotoista perittävät viivästyskorot	21
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	22
3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin	22
Todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden laajentaminen	22
Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen.....	22
Varojen luovuttamista koskevat rajoitukset.....	23
3.2 Kiskonta	24
3.3 Viivästyskorko	24
3.4 Muut valmisteluvaiheessa harkitut muutokset.....	26
4 Esityksen vaikutukset	26
4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan	26
4.2 Vaikutukset kuluttajien ja luotonantajien asemaan	26
4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	28
5 Asian valmistelu	28
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	29
1 Lakiehdotusten perustelut.....	29
1.1 Kuluttajansuojalaki	29
1.2 Rikoslaki	32

1.3 Korkolaki	34
2 Voimaantulo	34
3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	35
LAKIEHDOTUKSET.....	37
LIITE.....	41
RINNAKKAISTEKSTIT.....	41
LAGFÖRSLAG.....	47
SAMMANDRAG.....	51
ERIÄVÄT MIELIPITEET.....	53

Ehdotus

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun ja eräiden muiden luotonantoa koskevien säännösten muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kulutusluottoja koskevaa kuluttajansuojalain 7 lukua, luottokiskontaa koskevaa rikoslain säännöstä ja korkolain säännöstä viivästyskoron määrästä. Esityksen pääasiallisena tavoitteena on vähentää niin sanottujen pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä ongelmia.

Esityksen mukaan myös pieniä ja lyhytaikaisia luottoja markkinoitaessa olisi ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko. Näin parannettaisiin kuluttajan mahdollisuuksia saada asianmukaista tietoa pikaluottojen ja muiden lyhytaikaisten luottojen hinnasta. Samalla helpotettaisiin hintavertailua näiden ja muiden luottojen välillä. Lisäksi väärinkäytöksiä ehkäisemiseksi kuluttajansuojalain 7 lukuun lisättäisiin säännös luotonantajan velvollisuudesta todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti. Harkitsemattoman luotonoton vähentämiseksi lukuun lisättäisiin myös säännös, jolla kiellettäisiin kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen välitön maksaminen kuluttajalle silloin, kun luottoa haetaan ja se myönnetään myöhään illalla tai yöllä.

Luottokiskontaa koskeva rikoslain säännös ajanmukaistettaisiin. Koron ja muiden perittävien kustannusten kohtuuttomuutta arvioitaisiin suhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon säännöksessä luetellut, koron suuruuteen tavanomaisesti vaikuttavat seikat. Uudistus on tarpeellinen luottomarkkinoilla tapahtuneen kehityksen vuoksi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi korkolain säännöstä, joka mahdollistaa lakisääteistä viivästyskorkoa korkeamman koron perimisen niissä tilanteissa, joissa luottoajalta maksettava korko on ollut suurempi kuin lakisääteinen viivästyskorko. Tavoitteena on helpottaa maksuvaikeuksiin joutuneiden kuluttajien asemaa ja ehkäistä ylivelkaantumista.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Muutokset sopimusoikeudellisissa säännöksissä vaikuttaisivat lakien voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Pikaluotoilla tarkoitetaan tyypillisesti nopeasti saatavia, summaltaan pieniä, alle kolmen kuukauden pituisia kulutusluottoja, joita myönnetään yksityishenkilöille tekstiviestillä (*tekstiviestilaina*) tai internetissä (*internetlaina*) tehtävän lainahakemuksen perusteella ja joiden saamiseksi ei edellytetä vakuuksia. Tarjottavien luottojen suuruus vaihtelee yleensä muutamasta kymmenestä eurosta satoihin euroihin, ja laina-ajat vaihtelevat viikosta muutamaa kuukausiin. Pikaluotoissa luoton hinta ilmoitetaan usein koron sijasta käsittely- ja toimituskuluina, joiden määrä muunnettuna todelliseksi vuosikoroksi voi kohota hyvin suureksi.

Pikaluottomarkkinat ovat kasvaneet voimakkaasti parin viime vuoden kuluessa. Syksyllä 2005 pikaluottoyrityksiä oli yritys- ja yhteisötietojärjestelmän perusteella noin 20, kun niitä vuoden 2007 lopussa oli jo lähes 50.

Myönnettyjen pikaluottojen määriä on alettu tilastoida vasta vuoden 2008 alusta lukien, joten niiden kehityksestä ei ole tarkkaa tietoa kuin lyhyeltä ajalta. Tilastokeskuksen tekemässä ensimmäisessä, vuoden 2008 ensimmäiseen neljännekseen kohdistuneessa tiedonkeruussa oli mukana 40 pikaluottoyritystä. Kyseistä ajanjaksoa koskevien tilastojen mukaan uusia pikaluottoja myönnettiin yhteensä lähes 270 000 lähes 200 000 asiakkaalle. Asiakasmäärän osalta on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että pikaluottoa ottaneita on tosiasiasa vähemmän kuin edellä mainitut 200 000, koska osa henkilöistä on ottanut pikaluottoa useammasta yrityksestä ja siten tilastoitu useampaan kertaan. Myönnettyjen pikaluottojen yhteismäärä oli mainittuna tilastojaksona hieman alle 43 miljoonaa euroa. Näistä luotoista maksettiin erilaisia kuluja yhteensä yli 10 miljoonaa euroa, eli pikaluottoon kohdistuvat kulut muodostivat keskimäärin 24 prosenttia myönnetystä lainapääomasta. Keskimääräisen pikaluoton suuruus oli tarkasteluajana noin 160 euroa, ja sen takaisinmaksuaika oli 27 vuorokautta. Luvut vuoden 2008 toisella vuosineljänneksellä olivat samansuuntaisia, osoittaen kuitenkin pientä kasvua.

Oikeusministeriö tilasi syksyllä 2007 Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta tutkimuksen tarkemman tiedon saamiseksi pikaluoton ottajista ja erityisesti niistä, jotka ovat joutuneet maksuvaikkeuksiin näiden luottojen vuoksi. Tutkimus Maksuvaikkeudet pikaluottomarkkinoilla valmistui syyskuussa 2008. Maksuvaikkeuksien ohella tutkimuksessa selvitettiin pikaluottoyritysten luotonannossaan käyttämiä sopimusehtoja.

Tutkimuksessa tarkasteltiin 48 pikaluottoyrityksen sopimusehtoja internetissä helmikuussa 2008. Sopimusehtoja tarkasteltaessa ilmeni, että 80 prosenttia pikaluottoyrityksistä otti vastaan lainahakemuksia seitsemänä päivänä viikossa. Seitsemän pikaluottoyritystä 48:sta eli 15 prosenttia yrityksistä ilmoitti myöntävänsä lainaa ympäri vuorokauden. Luoton todellisen vuosikoron puolestaan ilmoitti markkinoinnissaan hieman yli puolet (54 prosenttia) pikaluottoyrityksistä. Luoton määrästä ja maksuajasta riippuen luoton todellinen vuosikorko oli Taloudenhal-

linnan neuvottelukunnan suosituksen mukaisella kaavalla laskettuna 206–1034 prosenttia ja keskimääräinen korko 554 prosenttia.

Pikaluottoyritysten asiakkailleen asettama vähimmäisikä oli 18–30 vuotta, eli kaikki yritykset edellyttivät lainanhakijalta täysi-ikäisyyttä tai tätä korkeampaa ikää. Lisäksi lähes kaikki pikaluottoyritykset (98 prosenttia) ilmoittivat myöntävänsä luottoja ainoastaan henkilöille, joilla ei ollut maksuhäiriömerkintöjä luottotietorekisterissä. Selvityksessä ilmeni myös, että kaikkiaan kymmenen yritystä käytti ainakin joissakin tilanteissa verkkopankkitunnuksia lainanhakijan tunnistamiseksi.

Pikaluottoihin liittyviä maksuvaikeuksia tutkittiin Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisterin sekä käräjäoikeuksien ja ulosoton rekistereiden tietojen perusteella. Käräjäoikeuksien rekistereistä kootussa aineistossa olivat mukana ne elokuussa 2007 käsitellyt velkomusasiat, joissa pikaluottoyritys peri saatavaansa itse. Ulosoton rekisteriaineisto koostui puolestaan niiden velallisten tiedoista, joita koskeva velkomusasia oli ratkaistu elokuussa 2007.

Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisterin tietoja tarkasteltaessa ilmeni, että tili- ja kertaluottojen ryhmän velkomustuomiot lisääntyivät vuosina 2005–2007 runsaasta 20 000 tuomiosta lähes 58 000:een. Vuonna 2006 tuomiot lisääntyivät edellisvuodesta 73 prosenttia ja vuonna 2007 noin 65 prosenttia. Tänä aikana kaikkien muiden velkomustuomioiden yhteenlaskettu osuus oli hieman supistunut. Tarkasteltaessa lähemmin pieniä saatavia koskevia tuomioita ilmeni, että alle 1 000 euron saatavia koskevien velkomusasioiden määrä moninkertaistui vuosina 2005–2007, ja voimakkainta kasvu oli korkeintaan 300 euron saatavien ryhmässä. Näiden määrä kohosi vuonna 2007 yli 25 000:een. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen arvion mukaan näistä tuomioista 22 000–23 000 kappaletta johdettiin pikaluotoista, ja ne kohdistuivat noin 8 000–9 000 henkilöön.

Käräjäoikeuksien elokuussa 2007 käsittelemissä pikaluottoihin liittyvissä velkomusasioissa saatavien rahamäärät olivat suhteellisen pieniä, keskimäärin 120 euroa. Rahamäärältään pienimmät, alle 100 euron saatavat kohdistuivat pääasiassa alle 24-vuotiaisiin, kun taas suuremmissa luotoissa luotonottaja oli todennäköisemmin keski-ikäinen. Tutkimusaineiston perusteella nuorin pikaluottovelallinen oli 19-vuotias, vanhin velallinen oli 76-vuotias, ja velallisten keski-ikä tutkimusaineistossa oli 26 vuotta. Velallisista yli puolet oli vähintään 25-vuotiaita, mutta pikaluottovelallisten suurin ikäryhmä oli 20–24-vuotiaat, jotka muodostivat 43 prosenttia velallisista. Velallinen oli 60 prosentissa tapauksia mies ja 40 prosentissa tapauksia nainen. Väkilukuun suhteutettuna pikaluottovelallisia asui eniten Pohjois-Suomen alueella ja toiseksi eniten Itä-Suomessa. Vähiten velallisia suhteessa väkilukuun asui Etelä-Suomessa.

Noin kolmasosassa tapauksia velallisella oli käräjäoikeuden käsittelyssä sillä erää useampi kuin yksi maksamaton pikaluotto. Tutkimuksessa kuitenkin arvioitiin, että luvut saatavien lukumäärästä velallista kohden olivat tosiasiasa suurempia, koska tutkimusaineistossa oli mukana ainoastaan viidesosa markkinoilla olevien pikaluottoyritysten oikeudessa käsitellyistä pikaluottoasioista. Tutkitun aineiston

perusteella niin sanotut pikaluottokierteet koskivat useimmiten 25–34-vuotiaita, ja ne olivat yleisempiä miehillä kuin naisilla.

Ulosoton rekisteriaineistoja tarkasteltaessa ilmeni, että 74 prosentilla velallisista oli aineiston poimintahetkellä vireillä avoimia asioita ulosotossa. Näistä 80 prosentilla oli maksamattomia velkoja vireillä ulosotossa jo ennen pikaluottoa koskevaa velkomustuomiota. Vireillä olevien asioiden lukumäärä velallisista kohden oli keskimäärin kuusi kappaletta, ja velallisten ulosottovelka oli keskimäärin 2 700 euroa. Noin kuudesosalla velallisista ulosottovelkojen kokonaissaldo oli enintään 500 euroa, lähes puolella vähintään 3 000 euroa ja joka kolmannella velallisella ulosottovelkojen kokonaissaldo oli vähintään 5 000 euroa.

Ulosoton rekistereistä saatujen tulosten katsottiin viittaavan siihen, että suurimmalla osalla pikaluottovelallisista velkaongelmien taustalla oli useita maksamattomia velkoja. Epävarmaa sen sijaan oli, missä määrin maksuvaikeudet johtuivat nimenomaan pikaluotoista. Korkeiden velkamäärien katsottiin kuitenkin viittaavan siihen, että velat olisivat suurelta osin muita kuin pikaluottoja. Mahdollisena pidettiin myös sitä, että osassa tapauksia pikaluottoa oli otettu aiemmin syntyneiden velkaongelmien korjaamiseen.

Velkaneuvonta ry:n mukaan pikaluotot ovat aiheuttaneet ongelmia talous- ja velkaneuvonnan asiakkaille. Velkaneuvojien havaitsemissa ongelmatilanteissa on ollut usein kyse siitä, että kuluttaja on ottanut pikaluottoja vaikeassa taloudellisessa tilanteessa koettuaan olevansa vailla muita vaihtoehtoja. Pikaluottoja on myös saatettu ottaa useasta eri lähteestä samanaikaisesti. Velkaneuvojien havaintojen mukaan velkaongelmat johtuvat vain harvoin yksinomaan pikaluotoista, mutta niissä tilanteissa, joissa pikaluotot ovat olleet yksinomainen velkaongelmien selittäjä, velalliset ovat olleet usein nuoria tai tavanomaista heikommin asioimaan kykeneviä.

2 Nykytila

2.1 Voimassa oleva oikeus

Yleistä

Kulutusluotoista säädetään kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvussa. Luvun säännökset koskevat jäljempänä selvitetyin poikkeuksin myös pikaluottojen tarjontaa. Lisäksi pikaluottoihin sovelletaan rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyyntiä koskevia kuluttajansuojalain 6 a luvun säännöksiä. Kuluttajaoikeudellisia erityissäännöksiä pikaluotoista ei ole.

Suomessa ei ole elinkeino-oikeudellisia säännöksiä kulutusluottojen tarjoamisesta. Pikaluottojen tai muiden kulutusluottojen tarjoaminen ei edellytä toiminnanharjoittajalta ennakolta saatua toimilupaa tai rekisteröintiä.

Kulutusluotot

Kuluttajansuojalain 7 luku koskee kulutusluottoja eli luottoja, joita elinkeinonharjoittaja sopimuksen mukaan myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä (1 §). Lähtökohteisesti luvun säännöksiä sovelletaan myös pikaluottoihin.

Kaikki 7 luvun säännökset eivät kuitenkaan koske luottoja, joissa luottoaika on enintään kolme kuukautta. Luottoajalla tarkoitetaan ajanjaksoa, jonka kuluessa luotto on maksettava takaisin. Näihin lyhytaikaisiin luottoihin ei sovelleta säännöksiä todellisen vuosikoron ilmoittamisesta markkinoinnissa, ennen luottosopimuksen tekemistä annettavista tiedoista, säännöksiä luottosopimuksen sisällöstä ja muodosta paitsi jos luottoa voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnisteen avulla eikä myöskään säännöstä kuluttajan oikeudesta maksaa kulutusluotto ennen sen erääntymistä (4 §). Lyhytaikaisten luottojen rajaamista edellä mainittujen säännösten ulkopuolelle pidettiin perusteltuna, jottei vaikeutettaisi esimerkiksi elintarvikkeiden ostamista tiliin, jonka koko saldo maksetaan kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa ja josta ei aiheudu luottokustannuksia (HE 88/1985 vp). Edelleen asetuksessa eräiden kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamista koskevista poikkeuksista (1602/1993) säädetään, että elinkeinonharjoittaja on velvollinen ilmoittamaan kuluttajansuojalain mukaisen vuosikoron vain, jos luoton määrä on vähintään 1 000 markkaa.

Kun kulutusluottoa tarjotaan etämyynnissä eli elinkeinonharjoittajan järjestämän sellaisen etätarjontamenetelmän avulla, jossa sopimuksen tekemiseen ja sitä edeltävään markkinointiin käytetään yksinomaan yhtä tai useampaa etäviestintä, kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus 14 päivän määräajassa (11 a §:n 1 momentti). Peruuttamisoikeus ei kuitenkaan koske tilannetta, jossa sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusvelvoitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesti pyynnöstä (11 a §:n 2 momentti). Peruuttamisoikeutta ei siis ole enää sen jälkeen, kun kuluttaja on maksanut luoton takaisin. Jos kuluttaja peruuttaa luottosopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut hänen käytettävissään. Korvausta ei voida kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut kuluttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä tai jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä. (11 a §:n 3 momentti)

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen lähettämisestä palautettava luotonantajalle luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa. Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa. Luotonantajan on puolestaan viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää todellisen vuosikoron määrä. (11 b §)

Luvun 10–19 §:n säännökset ovat pakottavia kuluttajan eduksi (20 §), ja luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, Kuluttajavirasto sekä piiri-

hallintoviranomaisina lääninhallitukset. Myös Rahoitustarkastus valvoo säännösten noudattamista silloin, kun kulutusluottojen tarjoajana on luottolaitos tai muu Rahoitustarkastuksen valvottavaksi säädetty taho. (24 §)

Rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyynti

Kuluttajansuojalain 6 a luku koskee rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyyntiä. Rahoituspalveluilla tarkoitetaan luvussa muun muassa elinkeinonharjoittajan kuluttajalle tarjoamia luottoja ja niiden välitystä (1 §), joten myös pikaluotot ovat luvussa tarkoitettuja rahoituspalveluja.

Pikaluottojen tarjoajan on annettava kuluttajalle hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä 6 a luvun 6–9 §:ssä tarkoitettut tiedot. Nämä tiedot koskevat elinkeinonharjoittajaa, rahoituspalvelua eli tässä tapauksessa pikaluottoa, etäsopimusta ja käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja.

Lähtökohtana on, että tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot ja ehdot annetaan kuluttajalle hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä henkilökohtaisesti, kirjallisesti tai sähköisesti siten, että kuluttaja voi tallentaa ja toisintaa ne muuttumattomina. Jos sopimus tehdään kuitenkin kuluttajan pyynnöstä sellaista etäviestintä käyttäen, että tietoja ja sopimusehtoja ei voida antaa edellä tarkoitettulla pysyvällä tavalla ennen sopimuksen tekemistä, tiedot ja sopimusehdot on annettava tällä tavalla viipymättä sopimuksen tekemisen jälkeen (11 §).

Luvun säännökset ovat kuluttajan hyväksi pakottavia (3 §).

Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen

Tunnistamismenetelmät voidaan jakaa heikkoihin ja vahvoihin tunnistamismenetelmiin. Vahva tunnistaminen koostuu jostakin, mitä käyttäjä tietää (esimerkiksi käyttäjätunnus), omistaa (esimerkiksi salasanalista, kertakäyttöisiä tunnuksia generoiva turvalaskin tai muu väline) taikka mitä käyttäjä on (esimerkiksi sormenjälki). Kahden näistä vaatimuksista on toteuduttava samanaikaisesti, jotta tunnistustapahtuma täyttäisi vahvan tunnistamisen määritelmän. Vahvoina tunnistamismenetelminä Suomessa on yleisesti pidetty ainakin Väestörekisterikeskuksen myöntämiä kansalaisvarmenteita sekä pankkien myöntämiä niin sanottuja Tupasvarmenteita.

Luotonantajille ei ole asetettu lainsäädännössä nimenomaista velvollisuutta tunnistaa ja todentaa asiakkaansa. Tunnistamisella tarkoitetaan tässä asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan antamien tietojen perusteella, kun taas todentamisella tarkoitetaan asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella.

Luotto- ja rahoituslaitoksille sekä muille rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) ilmoitusvelvollisille on lain

7 §:n mukaisissa tilanteissa eli esimerkiksi vakituista asiakassuhdetta perustettaessa kuitenkin asetettu velvollisuus tunnistaa asiakkaansa ja todentaa tämän henkilöllisyys rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi ja selvittämiseksi. Asiakkaan tuntemiseksi edellytettävien toimien laajuus pohjautuu riskiperusteiseen arviointiin. Jos asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, ilmoitusvelvollinen voi soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä (12 §). Kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski puolestaan on tavanomaista suurempi, esimerkiksi kun asiakas etätunnistetaan, ilmoitusvelvollisen on tehtävä asiakkaan tuntemista koskevat toimet tehostetusti (18 §).

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaan ilmoitusvelvollisella on kolme tapaa pienentää etätunnistamiseen mahdollisesti liittyvän suuremman rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskiä (18 §). Ensimmäinen tapa on todentaa asiakkaan henkilöllisyys hankkimalla lisäasiakirjoja tai -tietoja luotettavasta lähteestä, esimerkiksi vertaamalla asiakkaan antamia tietoja väestörekisteristä saataviin tietoihin. Toinen tapa on varmistaa, että liiketoimeen liittyvä suoritus tulee luottolaitoksen tililtä tai se maksetaan tilille, joka on aiemmin avattu asiakkaan nimiin. Kolmas tapa on todentaa asiakkaan henkilöllisyys sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa (14/2003) tarkoitettulla laatuvarmenteella tai muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen. Ilmoitusvelvollisen on riskiarviointiin perustuen arvioitava, mikä tai mitkä näistä keinoista ovat tarpeellisia.

Vajaavaltaisen oikeus tehdä oikeustoimia

Holhoustoimesta annetun lain (442/1999) mukaan alaikäisellä tai muulla vajaavaltaisella ei ole lähtökohtaisesti oikeutta tehdä sopimuksia tai muita oikeustoimia (23 §). Poikkeuksen muodostavat sellaiset oikeustoimet, jotka ovat olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä (24 §). Oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei edes summaltaan vähäisen luoton ottamista ole pidettävä laissa tarkoitettuna vähäisenä oikeustoimena, joka vajaavaltaisella olisi oikeus tehdä.

Jos vajaavaltainen on kuitenkin tehnyt oikeustoimen, jonka tekemiseen hänellä ei ole ollut oikeutta, oikeustoimi ei sido häntä, jollei hänen edunvalvojansa ole antanut siihen suostumustaan. Oikeustoimi tulee kuitenkin vajaavaltaista sitovaksi, jos hänen edunvalvojansa tai vajaavaltainen itse täysivaltaiseksi tultuaan hyväksyy sen (26 §). Jos suostumusta ei anneta, suoritukset on molemminpuolisesti palautettava tai, ellei tämä ole mahdollista esimerkiksi sen vuoksi, että suoritus ei ole enää tallella, osapuolten tulee korvata suorituksen arvo. Vajaavaltaisen korvausvelvollisuutta on kuitenkin kevennetty siten, että vajaavaltainen on velvollinen suorittamaan korvausta enintään sen määrän, joka on käytetty hänen kohtuulliseen elatukseensa tai joka muutoin on tullut hänen hyödykseen (28 §).

Kiskonta

Rikoslain (39/1889) kiskontarikoksia koskevilla säännöksillä pyritään ehkäisemään hädänalaisessa tai muutoin sopimuskumppaniaan heikommassa asemassa olevan henkilön taloudellinen hyväksikäyttäminen sopimussuhteessa. Siviilioikeudellista suojaa kiskontaa vastaan tarjoaa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annettu laki (228/1929), jonka 31 §:n mukaan kiskontaolosuhteissa syntynyt oikeustoimi on pätemätön.

Kiskontarikoksia koskevat säännökset sisältyvät rikoslain 36 luvun 6 ja 7 §:ään. Luvun 6 §:n 1 momentin mukaan kiskonnasta tuomitaan se, joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen. Momentti sisältää niin sanotun esinekiskonnan perustunnusmerkistön.

Luottokiskonnasta eli koronkiskonnasta säädetään 6 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka huomattavasti ylittää julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottaman tavanomaisen koron. Lain esitöiden (HE 66/1988 vp) mukaan koron ottamisella tarkoitetaan koron tosiasiallista vastaanottamista, kun taas koron edustamisella tarkoitetaan sitä, että korosta on tehty sitova sopimus. Jälkimmäisessä tapauksessa ei edellytetä, että korko olisi erääntynyt maksettavaksi.

Luottokiskonnan rangaistavuus ei esitöiden mukaan edellytä, että kohtuuton korko on otettu tai edustettu käyttämällä hyväksi 1 momentissa mainittuja olosuhteita tai seikkoja, vaan riittävää on, että otettu tai edustettu korko voidaan selvästi havaita kohtuuttoman suureksi. Koron kohtuuttomuutta arvioitaessa tulee otettua tai edustettua korkoa verrata talletuspankkien luotonannossaan noudattamaan tavalliseen korkotasoon. Esitöiden mukaan tavanomaisen pankkikoron ylittämistä voidaan kuitenkin perustella yksityisillä luottomarkkinoilla tapauskohtaisesti luotonantajan riskillä.

Viivästyskorko

Rahavelalle maksettavasta korosta säädetään korkolaissa (633/1982). Velan korko määräytyy korkolain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppatastavasta taikka toisin ole säädetty (2 §). Kulutusluotoista ei saa kuitenkaan periä korkolain 4 §:n mukaan määräytyvää viivästyskorkoa korkeampaa korkoa kuin siinä tapauksessa, että velalle on jo eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettu lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa. Tässä tapauksessa viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen velan erääntymistä. (2 ja 4 §)

On huomattava, että lakisäätteistä viivästyskorkoa korkeamman koron periminen velan erääntymisen jälkeen tulee kyseeseen kulutusluotoissa ainoastaan silloin, kun ennen velan erääntymistä on peritty nimenomaisesti korkoa. Tämä tarkoittaa sitä, että luotonjärjestelypalkkioita tai muita kertaluonteisia palkkioita, esimerkiksi pikaluotoissa tyypillisesti perittäviä käsittely- ja toimituskuluja, ei voida velan maksun viivästyessä muuntaa niin sanotuksi juoksukoroksi ja niiden perimistä jatkaa viivästysaikana.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

EU:n lainsäädäntö

Kulutusluottoja koskee neuvoston direktiivi 87/102/ETY, joka on annettu 22 päivänä joulukuuta 1986. Sen korvaa 23 päivänä huhtikuuta 2008 annettu uusi kulutusluottodirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta). Direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset on annettava ja julkaistava ennen 12 päivää toukokuuta 2010, ja näitä säännöksiä on sovellettava 12 päivästä toukokuuta 2010.

Uuden kulutusluottodirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät luottosopimukset, joissa luoton kokonaismäärä on alle 200 euroa tai yli 75 000 euroa. Kansalliseen harkintaan jää, sovelletaanko direktiivin säännöksiä myös näihin luottoihin vai sovelletaanko näihin luottoihin esimerkiksi erityissäännöksiä.

Uusi kulutusluottodirektiivi sisältää säännökset mainonnassa ilmoitettavista vakiotiedoista, ennen sopimuksen tekoa annettavista tiedoista, velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus, luottosopimuksissa mainittavista tiedoista, peruuttamisoikeudesta sekä luoton ennaikaisesta takaisinmaksusta. Lisäksi direktiivi sisältää luoton todellisen vuosikoron laskentakaavan.

Pikaluotot muissa EU- ja ETA-maissa

Rahoitustarkastus teki keväällä 2007 selvityksen kulutusluottosopimuksista ja vastuullisesta luotonannosta muissa Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioissa. Selvitys toteutettiin kyselylomakkeen avulla, ja kyselyyn vastasi 22 EU:hun tai Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvaa maata (Bulgaria, Espanja, Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Norja, Portugali, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Tšekki, Unkari, Viro).

Keväällä 2007 internetlainoja oli yhdeksässä kyselyyn vastanneessa maassa (Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Liettua, Norja, Ruotsi, Saksa, Tšekki, Viro) ja tekstiviestilainoja kolmessa maassa (Norja, Ruotsi, Viro). Muunlaista pikaluottotoimintaa, kuten palkkapäivänä takaisin perittäviä lainoja (payday loans), kotiovelle toimitettavia lainoja tai muita pieniä rahalainoja esiintyi seitsemässä maassa (Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Latvia, Malta, Saksa, Unkari). Pikaluottotoimintaa ei ollut

tuolloin lainkaan kahdeksassa kyselyyn vastanneessa maassa (Bulgaria, Espanja, Kreikka, Kypros, Portugali, Ranska, Romania, Slovakia), ja kahden maan osalta tietoa ei saatu (Italia, Itävalta). Kyselytutkimuksessa ilmeni, että tekstiviestilainoista oli koitunut ongelmia. Ongelmat liittyivät pääasiassa väärinkäyttötapauksiin, nuorille aiheutuneisiin maksuvaikeuksiin, mainonnan menettelytapoihin ja vilpillisiin toimijoihin.

On huomattava, että kyselyn suorittamisen jälkeen pikaluotot ovat merkittävästi yleistyneet Euroopassa. Suomessa tarjottavia pikaluottoja vastaavia luottoja tarjotaan nykyään ainakin viidessätoista Euroopan maassa.

Kahdeksan kyselyyn vastannutta maata (Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Norja, Unkari, Viro) ilmoitti, että kulutusluottoja koskeva sääntely soveltuu täysimääräisesti myös pieniin ja lyhytaikaisiin lainoihin. Neljässätoista kyselyyn vastanneessa maassa pienet ja lyhytaikaiset luotot on rajattu joko joiltakin osin tai kokonaan sääntelyn ulkopuolelle (Bulgaria, Espanja, Hollanti, Iso-Britannia, Kypros, Liettua, Malta, Portugali, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Tšekki). Kolmessatoista kyselyyn vastanneessa maassa todellinen vuosikorko on ilmoitettava myös pienistä ja lyhytaikaisista lainoista. Näistä kahdeksassa maassa (Bulgaria, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Latvia, Saksa, Unkari) todellinen vuosikorko tulee ilmoittaa käyttämällä laskentakaavana kulutusluottodirektiivin kaavaa, kun taas viidessä maassa (Kreikka, Malta, Norja, Ranska, Viro) todellinen vuosikorko tulee ilmoittaa käyttämällä erillistä, kansallisesta lainsäädännöstä ilmenevää laskentakaavaa. Portugalissa todellinen vuosikorko on ilmoitettava käyttämällä direktiivin laskentakaavaa, kun lainasumma on yli 149,63 euroa ja lainan tarjoaa luottolaitos. Myös Espanjassa todellinen vuosikorko on ilmoitettava vain luottolaitosten tarjoamista lainoista, ja tällöin on käytettävä erillistä, kansallisesta lainsäädännöstä ilmenevää kaavaa. Seitsemässä kyselyyn vastanneessa maassa (Hollanti, Kypros, Liettua, Romania, Ruotsi, Slovakia, Tšekki) todellista vuosikorkoa ei tarvitse ilmoittaa pienistä ja lyhytaikaisista lainoista.

Pikaluottojen sääntely erityisesti muissa Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsin lainsäädännössä ei ole pikaluottoja koskevia erityissäännöksiä, vaan niihin sovelletaan lähtökohtaisesti samoja kulutusluottolain (Konsumentkreditlag 1992:830) säännöksiä kuin muihin kulutusluottoihin. Lyhytaikaisiin ja määrältään pieniin luottoihin ei kuitenkaan sovelleta säännöksiä todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuudesta eikä velvollisuudesta tehdä sopimus kirjallisessa muodossa. Tällaisiin luottoihin ei sovelleta myöskään säännöstä luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus.

Ruotsin rahanpesulaissa (Lag om åtgärder mot penningtvätt 1993:768) asetetaan luotonantajalle velvollisuus todentaa lainanhakijan henkilöllisyys myös etätunnistamistilanteessa. Ruotsin Rahoitustarkastuksen (Finansinspektionen) antamien

tarkempien määräysten (FFFS 2005:5) mukaan henkilöllisyys voidaan todentaa usealla vaihtoehtoisella tavalla.

Ruotsin lainsäädännössä ei ole rajoitettu luottosopimuksen tekemisaikaa eikä varojen luovuttamisaikaa.

Ruotsin oikeusministeriöstä saadun tiedon mukaan tekstiviestilainoihin liittyvät lainsäädännölliset uudistustarpeet tulevat pohdittavaksi Ruotsissa uuden kulutusluottodirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Norja

Norjassa kulutusluottoja säännellään rahoitussopimuslailla (Lov om finansavtaler og finansoppdrag; finansavtaleloven 1999:46). Lain säännökset soveltuvat myös pieniin ja lyhytaikaisiin luottoihin.

Rahoitussopimuslain mukaan luotonantajan on tiedonantovelvollisuutensa täyttääkseen ilmoitettava lainanhakijalle muun muassa luoton todellinen vuosikorko, nimelliskorko sekä muut kuluttajan maksettavaksi koituvat kustannukset. Vastavat tiedot on ilmoitettava myös varsinaisessa luottosopimuksessa. Ennakkotiedot tulee antaa ja luottosopimus tehdä kirjallisesti.

Ennakkotiedot voidaan antaa ja luottosopimus tehdä myös sähköisesti, jos asiakas tätä toivoo. Lisäksi edellytetään, että sopimuksen sisältö on asiakkaan saatavilla sopimuksentekohetkellä ja että käytetty todentamismenetelmä on riittävän turvallinen sen varmistamiseksi, että sopimuksen sisältö vastaa tarkoitettua.

Lain esitöiden (Ot prp nr 41, 1998–1999) mukaan todentamismenetelmän tulisi ensinnäkin soveltua sopimuksen tekemiseen liittyvien viestien lähettäjän identifiointiin. Toiseksi sen avulla tulisi voida osoittaa, että viestien lähettämisen tarkoituksena on ollut tehdä sitova sopimus. Kolmanneksi todentamismenetelmän tulisi toimia todisteena mahdollisessa myöhemmässä sopimuksen olemassaoloa ja sisältöä koskevassa riitatilanteessa. Esitöissä on katsottu, että jatkuvan teknologisen ja oikeudellisen kehityksen vuoksi luotettavaa todentamismenetelmää ei tule määritellä laissa konkreettisesti. Se, pidetäänkö jotakin menetelmää luotettavana, riippuu sekä sopimuksen sisällöstä että sopimuksen tekohetkellä olemassa olevasta teknologiasta. Jos kyse on kuluttajan kanssa tehtävästä luottosopimuksesta, luotettavana menetelmänä voidaan pitää ainoastaan sähköistä allekirjoitusta tai muuta yhtä turvallista todentamismenetelmää.

Norjan lainsäädännössä ei ole rajoitettu luottosopimuksen tekemisaikaa eikä varojen luovuttamisaikaa.

Tanska

Tanskassa kulutusluottoja säännellään luottosopimuslailla (lov om kreditaftaler; kreditaftaleloven 1990:398). Lain soveltamisalan ulkopuolelle on kuitenkin kokonaan rajattu luotot, joiden luottoaika on alle kolme kuukautta. Lisäksi luotonanta-

jan tiedonantovelvollisuutta koskevan 2 luvun säännösten soveltamisen ulkopuolelle on rajattu luotot, joiden määrä ei ylitä 1 500 DKK. Tanskan kuluttajasopimuslain (lov om visse forbrugeraftaler; forbrugeraftaleloven 2004:451) mukaan luotonantajalla on kuitenkin muun muassa tiettyjä tiedonantovelvollisuuksia ja kuluttajalla on puolestaan oikeus peruuttaa sopimus myös silloin, kun kyse on pienistä ja lyhytaikaisista luotoista.

Tanskan lainsäädännössä ei ole asetettu luotonantajalle nimenomaista velvollisuutta todentaa lainanhakijan henkilöllisyys. Tanskan lainsäädännössä ei myöskään ole rajoitettu luottosopimuksen tekemisaikaa eikä varojen luovuttamisaikaa.

Kiskontaa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsin rikoslain (Brottsbalk 1962:700) mukaan kiskonnasta (ocker) tuomitaan myös se, joka elinkeinotoiminnassa taikka toistuvasti tai muuten suuremmassa laajuudessa antaa luottoa ja ottaa tästä korkoa tai hankkii muuta taloudellista etua, joka on ilmeisessä epäsuhteessa vastasuoritukseen. Säännöksen soveltuminen ei edellytä lainanottajan ahdinkoa.

Ennakkopäätöksessään NJA 1995 s. 430 Ruotsin korkein oikeus (Högsta domstolen, jäljempänä *HD*) otti kantaa koronkiskontaa koskevan tunnusmerkistön täyttymiseen, kun luottoyhtiön perimä todellinen vuosikorko määrältään pienille, vakuudettomille ja lyhytaikaisille luotoille oli ollut yli 120 prosenttia. *HD* totesi perusteluissaan, ettei todellinen vuosikorko yksistään riittänyt perusteeksi sen arvioimiseen, täyttikö koronotto kiskonnann tunnusmerkistön, vaan huomioon tuli ottaa lainaehdot kokonaisuudessaan ja erityisesti luottoriski, laina-aika sekä lainan määrä. Tämän lisäksi arvioinnissa oli huomioitava luotonantajalle itselleen rahoituksen hankkimisesta aiheutuneet kulut. Nämäkin seikat huomioiden *HD* päätyi siihen, että vastaajan saama taloudellinen etu oli ollut ilmeisessä epäsuhteessa vastikkeeseen, ja tuomitsi luottoyhtiön edustajan koronkiskonnasta.

Norja

Norjan rikoslaisissa (Straffeloven 1902:10) ei ole koronkiskontaa koskevaa erityissäännöstä, vaan koronkiskontaan sovelletaan kiskontaa (*åger*) koskevaa yleissäännöstä. Norjan rikoslain mukaan kiskonnasta tuomitaan se, joka oikeustoimen tehdessään käyttää hyväksi toisen hätää, kevytmielisyyttä, ymmärtämättömyyttä tai riippuvuussuhdetta saavuttaakseen tai vaatiakseen vastiketta, joka on vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen ilmeisessä epäsuhteessa suoritukseen nähden taikka joka myötävaikuttaa tällaisen oikeustoimen tekemiseen. Kiskonnasta tuomitaan myös se, jolle saatava on siirtynyt ja joka tietoisena saatavan luonteesta vetoaa saatavaan tai siirtää saatavan toiselle taikka joka myötävaikuttaa tähän.

Tanska

Tanskan rikoslaissa (Straffeloven 1930:126) ei ole erityissäännöstä koronkiskonnasta, vaan koronkiskontaan sovelletaan kiskontaa (åger) koskevaa yleissäännöstä. Tanskan rikoslain mukaan kiskonnasta tuomitaan se, joka käyttää hyväkseen toisen merkittävää taloudellista tai henkilökohtaista ahdinkoa, tietämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai riippuvaista asemaa sopimuksenteon yhteydessä saavuttaakseen tai vaatiakseen taloudellista etua, joka on ilmeisessä epäsuhteessa vasta-suoritukseen taikka saavuttaakseen taloudellista etua sopimussuhteessa, josta ei tule suorittaa korvausta. Kiskontaa koskevaa säännöstä täydentää niin ikään rikoslain säännös, jonka mukaan rangaistavaa on sopimuksen tekemisen yhteydessä sopimattomalla tavalla käyttää hyväkseen vastapuolen taloudellisia vaikeuksia tai muutoin tämän heikompaa asemaa. Viimeksi mainittu säännös saattaa tulla sovellettavaksi ainoastaan silloin, kun kiskontasäännöksessä mainitut edellytykset eivät täyty.

Viivästyskorkoa koskeva lainsäädäntö muissa Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsissa viivästyskorosta varallisuusosoikeuden alalla säädetään korkolaissa (Räntelag, 1975:635). Lain säännökset ovat tahdonvaltaisia lukuun ottamatta viivästyskoron sovittelua koskevaa säännöstä, josta ei voida sopia toisin velallisen vahingoksi.

Viivästyskorko on Ruotsin valtionpankin (Riksbanken) puolivuositain vahvistama viitekorko lisätynä kahdeksalla prosenttiyksiköllä. Jos velalle on kuitenkin maksettu ennen eräpäivää korkoa, peritään viivästyskorkoa tämän korkokannan mukaisesti. Viivästyskoron tulee tällöin olla kuitenkin vähintään lakisääteinen viivästyskorko.

Norja

Norjassa varallisuusosoikeuden alaan kuuluvien rahavelkojen viivästyskoroista säädetään vuonna 1978 voimaan tulleessa laissa (Lov om renter ved forsinket betaling m.m., 1976:100). Lain säännökset ovat kuluttajan hyväksi pakottavia.

Viivästyskorko on kulloinenkin Norjan pankin (Norges Bank) rahapoliittinen ohjaukskorko lisätynä vähintään seitsemällä prosenttiyksiköllä. Kuluttajasuhteiden osalta viivästyskorko voidaan kuitenkin vahvistaa yleistä viivästyskorkoa alemmaksi. Jos velalle on peritty korkoa ennen velan erääntymistä, voidaan lakisääteisen viivästyskoron sijasta periä tätä samaa korkoa myös erääntymisen jälkeen.

Tanska

Tanskan korkolakia (Lov om renter ved forsinket betaling m.v.; renteloven 1977:638) sovelletaan varallisuusosoikeuden alaan kuuluviin rahavelkoihin.

Viivästyskorko on Tanskan valtionpankin (Nationalbanken) vahvistama virallinen lainauskorko lisätynä seitsemän prosentin marginaalilla. Oikeusministeri voi joka toinen vuosi muuttaa marginaaliprosenttia neuvoteltuaan asiasta Tanskan valtionpankin sekä Talous- ja elinkeinoministeriön kanssa. Marginaaliprosentti ei saa kuitenkaan olla vähemmän kuin seitsemän prosenttiyksikköä. Lakisääteistä viivästyskorkoa korkeammasta korosta ei voida sopia silloin, kun velkojana on elinkeinonharjoittaja ja velallisena kuluttaja. Jos velkoja on kuitenkin perinyt saatavalle korkoa ennen velan erääntymistä ja korko on ollut korkeampi kuin lakisääteinen viivästyskorko, voidaan tätä korkeampaa korkoa periä myös velan erääntymisen jälkeen.

Edellä mainitut säännökset eivät koske sopimuksia, jotka tehdään valtion hyväksymien luottolaitosten kanssa.

2.3 Viranomaisohjeet

Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositus todellisen vuosikoron ilmoittamisesta

Vaikka kuluttajansuojalain mukainen velvollisuus ilmoittaa velan todellinen vuosikorko ei koske kulutusluottoja, joiden laina-aika on alle kolme kuukautta tai lainan määrä alle 168,19 euroa, Taloudenhallinnan neuvottelukunta on antanut 23 päivänä marraskuuta 2006 suosituksen, jonka mukaan kaikessa yksilöityä kertaluottoa koskevassa markkinoinnissa tulisi mainita luoton todellinen vuosikorko luottoajan pituudesta, luoton määrästä tai käytetystä mainosvälineestä riippumatta. Todellinen vuosikorko tulisi ilmoittaa huomionarvoltaan hyvällä ja selvästi erotuvalla tavalla.

Luoton todellinen vuosikorko tulee tavallisesti ilmoittaa käyttämällä kulutusluotodirektiivin mukaista laskentakaavaa (kauppa- ja teollisuusministeriön päätös 874/1986 kuluttajansuojalain 7 luvun eräiden säännösten soveltamisesta annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen muuttamisesta, 1 §). Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suosituksen mukaan lyhytaikaisissa tai summaltaan pienissä luotoissa voidaan kuitenkin käyttää direktiivistä poikkeavaa, yksinkertaistettua kaavaa.

Kuluttajaoikeuden linjaukset

Kuluttaja-asiamies on antanut seuraavat pikaluottoja koskevat linjaukset:

- Perussäännöt kulutusluottojen etämyynnissä (elokuu 2006)
- Yrittäjä & Tekstiviestilainojen perussäännöt (helmikuu 2007).

Linjauksissaan kuluttaja-asiamies on muistuttanut muun muassa markkinoinnissa annettavista ennakkotiedoista, peruuttamisoikeudesta ja sitä koskevien säännösten pakottavuudesta sekä velallisen edun huomioimisesta.

Kuluttaja-asiamies on korostanut, että luottojen markkinoinnin on oltava asiallista. Markkinoinnissa ei tule käyttää iskulauseita, jotka yllyttävät harkitsemattaan luotonottoon. Luottoja ei tule markkinoida helppoina ja nopeasti saatavina talouden tasapainottajina. Kuluttaja-asiamies on myös katsonut, että niin sanottujen kylkiäisten tai markkinointiarpajaisten käyttäminen ei sovellu tekstiviestilainoihin.

Kuluttaja-asiamies on edellyttänyt luotonantajan huolehtivan siitä, että kuluttajalle jää lainanhakuprosessissa riittävästi aikaa tutustua luottoehtoihin ja luoton hintaan sekä luottoehtojen tallentamiseen tai tulostamiseen.

Kuluttaja-asiamies on ottanut kantaa myös lainanmyöntämisaikoihin. Kuluttaja-asiamies on katsonut hyvän luotonantotavan edellyttävän, että lainapalvelu rajoitetaan sellaisiin kellonaikoihin, jotka eivät lisää harkitsematonta luotonottoa. Tämä vaatimuksen täyttämiseksi palvelun tulisi olla suljettuna arkisin kello 21–06 sekä viikonloppuisin ja pyhinä. Kuluttaja-asiamies on markkinaoikeudelle 16 päivänä tammikuuta 2008 tekemässään hakemuksessa katsonut, että lainan tarjoaminen ympäri vuorokauden on kuluttajansuojalain 2 luvun 1 §:n yleislausekkeen vastaista. Markkinaoikeus ei ole tehnyt asiassa vielä päätöstä.

Kuluttaja-asiamiehelle on ilmoitettu tapauksista, joissa lainanhakija on saanut lainaa käyttämällä toisen henkilön matkapuhelinta ja tämän henkilötunnusta. Tämän vuoksi kuluttaja-asiamies on katsonut, että tekstiviestilainoja tarjoavien yritysten järjestelmä ei ole nykyisellään kuluttajan kannalta riittävän turvallinen ja muistuttanut olemassa olevista luotettavista sähköisistä tunnistamisjärjestelmistä. Kuluttaja-asiamies on myös muistuttanut, että luottojärjestelmän ylläpitäjä vastaa järjestelmän turvallisuudesta.

Tietosuojavaltuutetun kannanotot

Tietosuojavaltuutetun tehtävänä on muun muassa ohjata, neuvoa ja valvoa henkilötietojen käsittelyä sekä seurata henkilötietojen käsittelyn yleistä kehitystä ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita. Tietosuojavaltuutetun toimisto teki vuonna 2006 selvityksen tekstiviestilainoja myöntävien yritysten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä, ja tässä tarkoituksessa tietosuojavaltuutettu lähetti 13 pikaluottoyritykselle selvityspyynnön, jossa se tiedusteli muun muassa, miten yritykset olivat suorittaneet lainanhakijan tunnistamisen.

Saamiensa vastausten perusteella tietosuojavaltuutettu päätyi siihen, että nykyisin yleisesti käytettyä tunnistamistapaa, jossa pikaluottoyritys (rekisterinpitäjä) tunnistaa lainanhakijan vertaamalla lainanhakijaksi ilmoittautuneen antamia tietoja sen liittymän haltijan vastaaviin tietoihin, jonka puhelimesta lainahakemus on tehty, ei voida pitää riittävänä henkilötietolain (523/1999) asettamat huolellisuus- ja virheettömyysvaatimukset huomioon ottaen. Tietosuojavaltuutettu saattoi erään tällaisen tapauksen myös tietosuojalautakunnan tutkittavaksi, ja päätöksessään (nro 1/22.1.2008) tietosuojalautakunta tuli samaan lopputulokseen kuin tietosuojavaltuutettu. Tietosuojalautakunta otti päätöksessään huomioon, että rekiste-

rinpitäjä käytti pikaluoton myöntämisessä automaattista päätöksentekoa, ja viittasi perusteluissa henkilötietolain 31 §:ään, jonka mukaan rekisterinpitäjän velvollisuus huolehtia rekisteröidyn oikeuksien suojaamisesta korostuu, kun kysymys on automatisoiduista päätöksistä. Rekisterinpitäjä on valittanut tietosuojalautakunnan päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen.

2.4 Itsesääntely

Suomen Pienlainayhdistys ry (jäljempänä *Pienlainayhdistys*) on perustettu vuonna 2007, ja sen tavoitteena on kehittää hyvää luotonantotapaa. Pienlainayhdistykseen kuuluu seitsemän pikaluottoyritystä.

Pienlainayhdistys on laatinut pienlainatoiminnan eettiset säännöt, joita sen jäsenyritykset ovat sitoutuneet noudattamaan. Eettisissä säännöissä on asetettu jäsenyrityksille muun muassa velvollisuus ilmoittaa lainan todellinen vuosikorko, velvollisuus pyrkiä rajoittamaan lainan myöntämistä yöaikaan niin, ettei lainaa yleensä myönnetä kello 24.00–06.00, sekä velvollisuus käyttää luotettavia ja kulloinkin saatavilla olevia varmistuskeinoja lainanhakijan luotettavaksi tunnistamiseksi. Eettisten sääntöjen rikkomisesta aiheutuvat seuraamukset ovat Pienlainayhdistyksen hallituksen päätäntävällässä.

Eettisissä säännöissä todetaan, että niiden ilmentämiä periaatteita tulee soveltaa joustavasti ottaen huomioon kunkin yksittäistapauksen erityispiirteet sekä pienlainatoiminnan luonne erityisesti etäviestimiä hyödyntävänä palveluna. Lisäksi eettisissä säännöissä todetaan, että pienlainayhdistyksen säännöt eivät korvaa tai täydennä yksittäisen luotonantajan ja luotonsaajan välistä sopimusta ja että yhdistyksen ulkopuoliset eivät voi esittää eettisten sääntöjen perusteella vaatimuksia pienlainatoimintaa harjoittavia yhdistyksen jäseniä kohtaan.

2.5 Toimenpiteitä ylivelkaantumisen estämiseksi

Muun muassa teknologian kehittyminen sekä lisääntyneet valinnanmahdollisuudet edellyttävät kuluttajilta entistä parempia taloudenhallinnan tietoja ja taitoja. Nuorten asennekasvatus on keskeisessä asemassa talouden ja velkojen hallinnassa, ja taloustiedon opetukseen onkin viime vuosina kiinnitetty kouluissa ja oppilaitoksissa aiempaa enemmän huomiota. Peruskouluissa yhteiskuntaopin opetusta on lisätty kahdesta vuosiviikkotunnista kolmeen vuosien 2004–2006 aikana uusien opetussuunnitelmien käyttöönoton myötä. Pyrkimyksenä on ollut painottaa erityisesti taloustiedon oppisisältöjä. Lukion yhteiskuntaoppiin on puolestaan lisätty kaikille lukiolaisille pakollinen taloustiedon kurssi, ja kaikissa ammatillisissa perustutkinnoissa yhteiskunta- ja työelämä tieto on keskeisenä oppiaineena.

Taloudenhallinnan neuvottelukunta, jonka tehtävänä on muun muassa edistää taloudenhallintaa koskevaa tietämystä, kasvatusta ja tutkimusta, on tuottanut Kuluttajaviraston ja eri järjestöjen tavoin opetusmateriaalia peruskouluille, ammatillisille oppilaitoksille ja lukioille sekä järjestänyt tiedotustilaisuuksia ja kampanjoita

taloudenhallintaan liittyvistä keskeisistä kysymyksistä. Valtioneuvoston touku-kuussa 2008 hyväksymän, vuosille 2008–2011 laaditun kuluttajapoliittisen ohjelman (jäljempänä *kuluttajapoliittinen ohjelma*) mukaan talousvalistusta pyritään tehostamaan ja taloudenhallinnan neuvottelukunnan määrärahoja lisäämään.

Puolustusvoimat osallistuu nuorten velkaongelmien ehkäisyyn painottamalla kutsuntojen yhteydessä toimittamassaan aineistossa raha- ja pankkiasioiden hoitamisesta jo ennen palvelukseen astumista sekä puuttumalla syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilanteeseen esimerkiksi ohjaamalla heitä kunnalliseen velkaneuvontaan. Lisäksi puolustusvoimat tarjoaa asevelvollisille sosiaaliturvaa koskevissa asioissa sosiaalikirjastoavustajien apua sekä tiedottaa jokaiselle varusmiehelle ennen kotiutumista mahdollisuudesta kotiutumiskeskusteluun, jossa raha-asiat ja velkaneuvonta ovat keskeisessä osassa. Varusmiespalvelus tavoittaa vuosittain koko 19–20-vuotiaiden miesten ikäluokan ja 500 vapaaehtoista asepalvelusta suorittavaa naista.

Kunnat toimivat ylivelkaantumisen estämiseksi ja sen seurauksien korjaamiseksi tuottamalla talous- ja velkaneuvontapalveluja. Talous- ja velkaneuvonta on ollut lakisääteistä toimintaa vuodesta 2000 alkaen, ja se on asiakkaille maksutonta. Talous- ja velkaneuvonnassa muun muassa annetaan yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta, avustetaan heitä taloudenpidon suunnittelussa, selvitetään velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet sekä avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojien kanssa sovinto (laki talous- ja velkaneuvonnasta 713/2000).

Lisäksi kunnat voivat järjestää päättämässään laajuudessa sosiaalista luototusta. Sosiaalisen luototuksen tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. Jos kunta päättää järjestää sosiaalista luototusta, sen tulee määritellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä laissa sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002) säädetään. Sosiaalinen luototus mahdollistaa kohtuuehtoisen luoton saamisen myös niille, joilla ei pienituloisuutensa ja vähävaraisuutensa vuoksi ole siihen muuten mahdollisuutta mutta jotka kykenevät suoriutumaan luoton takaisinmaksusta.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) teki vuonna 2008 sosiaalista luototusta koskevan tilastokyselyn. Kyselyyn vastasi 359 kuntaa, joista 19 ilmoitti tarjonneensa sosiaalista luottoa vuonna 2007. Sosiaalista luototusta tarjonneiden kuntien väestöpohja kattoi noin 22 prosenttia koko maan väestöstä. Lisäksi 15 kuntaa ilmoitti sosiaalisen luototuksen olevan tulossa tai suunnitteilla. Kuluttajapoliittisen ohjelman mukaan sosiaalisen luototuksen käyttöönottoa sekä siihen liittyvää taloudellista neuvontaa ja ohjausta on edistettävä kattavasti koko maassa.

2.6 Nykytilan arviointi

Pikaluotot

Pikaluotot ovat uudehko luottotuote, ja niiden markkinat ovat kasvaneet voimakkaasti parin viime vuoden aikana. Pikaluotoille on ominaista, että niiden hakeminen ja myöntäminen tapahtuu nopeasti. Tämän nopean saatavuutensa vuoksi pikaluotot ovat omiaan altistamaan erityisesti nuorempia kuluttajia harkitsemattomaan luotonottoon. Harkitsemattomaan luotonottoon on eräissä tapauksissa saattanut johtaa myös se, että osa pikaluottoyrityksistä myöntää lainaa myöhään illalla ja yöllä. Kuten edellä 1 jaksossa on selvitetty, pikaluotot ovat aiheuttaneet maksuvaikeuksia erityisesti nuorille kuluttajille.

Pikaluottojen hinta on usein melko korkea, ja se ilmoitetaan koron sijasta yleensä käsittely- ja toimituskustannuksina. Luotonantajalla ei ole pieniä ja lyhytaikaisia luottoja markkinoidessaan velvollisuutta ilmoittaa luoton todellista vuosikorkoa, ja kuluttajien on tämän vuoksi vaikea vertailla pikaluottojen hintaa muiden luottojen hintaan. Osa pikaluottoyrityksistä on tosin Taloudenhallinnan neuvottelukunnan antaman suosituksen johdosta ryhtynyt ilmoittamaan tarjoamiensa luottojen todellisen vuosikoron, mutta tällöinkin ongelmana on, että suosituksen mukaisesti laskettu luoton todellinen vuosikorko ei ole vertailukelpoinen kuluttajansuojalain mukaisesti lasketun todellisen vuosikoron kanssa. Pienen, lyhytaikaisen luoton todellinen vuosikorko on alempi käytettäessä suosituksen mukaista yksinkertaistettua laskentakaavaa kuin jos todellinen vuosikorko laskettaisiin kuluttajansuojalaissa tarkoitetun kaavan mukaisesti.

Myös lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisessa on havaittu ongelmia. Poliisin tietoon on tullut tapauksia, joissa henkilö on saanut pikaluottoyritykseltä lainaa omalle tililleen käyttämällä hyväkseen toisen henkilön matkapuhelinta ja henkilötunnusta. Kuluttajavirastolle on ilmoitettu myös tapauksista, joissa alaikäiset ovat ottaneet pikaluottoja vanhempiensa matkapuhelimella. Luotonantajille ei ole nykyisin asetettu lainsäädännössä nimenomaista velvollisuutta varmistaa huolellisesti lainanhakijan henkilöllisyys, ja käytännössä pikaluottoyritysten käyttämät tunnistamismenetelmät poikkeavatkin luotettavuudeltaan toisistaan. Osa pikaluottoyrityksistä varmistaa esimerkiksi tekstiviestillä lainaa hakevan henkilöllisyyden ainoastaan tarkistamalla, että lainan hakijaksi ilmoittautuneen antamat tiedot ovat samat kuin sen liittymän haltijan tiedot, jonka puhelimesta lainahakemus on tehty. Vaikka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun laista seuraa tietyissä tapauksissa, esimerkiksi vakituista asiakassuhdetta perustettaessa, velvollisuus tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys, tällöinkin lain edellyttämien tunnistamistoimien laajuus riippuu siitä, mikä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Koska riski siitä, että pikaluottoja käytettäisiin rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen on oletettavasti pieni, on mahdollista, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa asetetut tunnistamisvelvoitteet täyttää menetelmä, jota ei kuluttajansuojanäkökulmasta voida pitää riittävänä.

Pikaluotot ovat olleet viranomaisten, erityisesti kuluttaja-asiamiehen ja tietosuojavaltuutetun, tehostetussa valvonnassa pari viimeistä vuotta, ja osittain pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä puutteita on valvontatoimilla pystytty vähentämään. Osaan edellä kuvatuista ongelmista ei voida kuitenkaan tehokkaasti puuttua voimassa olevan lainsäädännön nojalla. Tämän johdosta lainsäädäntöä, erityisesti kulutusluottoja koskevaa kuluttajansuojalain 7 lukua, on tarpeen muuttaa.

Kaikkia pikaluottojen tarjonnasta aiheutuneita ongelmia ei voida ratkaista lainsäädäntötoimenpitein. Keskeisessä osassa ongelmien ehkäisemisessä ovat muun muassa perus- ja keskiasteen oppilaitoksissa annettava talouskasvatus, joka antaa nuorille paremmat valmiudet tehdä omaa talouttaan koskevia päätöksiä. Osassa tapauksia ongelmien syntyminen voitaisiin estää myös siten, että kohtuullisin ehdoin myönnettävää sosiaalista luototusta olisi kattavammin saatavilla. Tämän johdosta pidetään tärkeänä sitä, että pikaisesti toteutettaisiin valtioneuvoston kuluttajapoliittiseen ohjelmaan vuosille 2008–2011 sisältyvä toimenpide, jonka mukaan sosiaalisen luototuksen käyttöönottoa ja siihen liittyvää taloudellista neuvontaa ja ohjausta edistetään kattavasti koko maassa.

Lisäksi on syytä korostaa sitä, että molempien sopimusosapuolten tulee menetellä vastuullisesti luotosta päätettäessä. Luotonantaja on ammattilainen, jonka vastuu on korostunut, mutta harkintaa voidaan edellyttää myös luottoa ottavalta kuluttajalta.

Rikoslain kiskontaa koskevat säännökset

Pikaluottojen ja muiden luottojen suuret luottokustannukset voivat joissakin tapauksissa tulla arvioitavaksi rikoslain kiskontasäännösten nojalla. Kiskontaa koskevia säännöksiä 1980-luvulla valmisteltaessa luottomarkkinat poikkesivat huomattavasti nykyisestä: luotoista perittävien korkojen säätelyjärjestelmän purkaminen oli käynnissä, luottomarkkinat olivat nykyistä yhtenäisemmät eikä nykyisenkaltaisia, etäviestimin saatavia pieniä ja lyhytaikaisia luottoja ollut tarjolla. Myös oikeuskäytäntöä kiskonnasta on Suomessa varsin vähän, eikä tiedossa ole yhtään kansallista tapausta, jossa vastaajana olisi ollut ammattimainen luotonantaja. Luottomarkkinoilla tapahtuneen kehityksen vuoksi luottokiskontaa koskeva säännös on tarpeen päivittää.

Kulutusluotoista perittävät viivästyskorot

Markkinoilla on kulutusluottoja, joissa luotolle ennen sen erääntymistä perittävä korko ylittää lakisääteisen viivästyskoron. Näissä tilanteissa luotonantajalla on oikeus periä tätä korkeampaa korkoa velalle myös sen erääntymisen jälkeen. Kuluttajaviraston tekemän kartoituksen mukaan tällaisten kulutusluottojen juoksuporkko vaihtelee noin 12 prosentista hieman alle 30 prosenttiin, eli viivästyskorko voi kalliimmista luotoista olla hyvinkin korkea verrattuna lakisääteiseen viivästyskorkoon, joka on tällä hetkellä 11,5 prosenttia. Vaikka riittävän korkea viivästyskorko onkin tehokas keino varmistaa maksujen oikea-aikaisuus, liian ankarat

viivästysseuraamukset eivät välttämättä tue velkojen maksua, vaan voivat aiheuttaa kohtuutonta lisärasitusta velallisille sekä pahimmillaan johtaa velkaantumiskierteeseen ja lopulta ylivelkaantumiseen.

Korkeat viivästyskorot ovat olleet ongelmana nimenomaan osassa perinteisiä kulutusluottoja. Pikaluotoissa vastaavaa ongelmaa ei ole esiintynyt, koska pikaluottoihin tyypillisesti liittyviä käsittely- ja toimituskuluja ei voida velan maksun viivästyessä muuntaa juoksukoroksi eikä niiden perimistä voida siten lain mukaan jatkaa viivästysaikana.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

Todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden laajentaminen

Kuluttajansuojalain 7 luvun mukainen todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös lyhytaikaisia ja pieniä luottoja. Tarkoituksena on parantaa kuluttajien mahdollisuutta vertailla tarjolla olevia luottotuotteita keskenään. Näin voitaisiin osaltaan myös edesauttaa sitä, että kuluttajien päätökset luoton ottamisesta perustuvat asiallisiin tietoihin.

Esityksen mukaan todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuus laajenisi koskemaan pikaluottojen ohella myös lyhytaikaisia hyödykesidonnaisia luottoja, koska ei ole perusteltua kohdella näitä luottoja todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden suhteen muista luotoista poikkeavalla tavalla. Näin voitaisiin turvata kuluttajan mahdollisuus verrata kaikenlaisia luottotuotteita keskenään.

Vertailtavuuden parantamiseksi ehdotetaan myös, että todellinen vuosikorko ilmoitettaisiin kaikissa luotoissa käyttämällä kuluttajansuojalaissa tarkoitettua, EU-lainsäädäntöön perustuvaa laskentakaavaa. Vaihtoehtona olisi käyttää pienten ja lyhytaikaisten luottojen todellisen vuosikoron laskennassa Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suosituksessa tarkoitettua yksinkertaistettua kaavaa. Suosituksen mukaista laskentakaavaa käytettäessä pienen ja lyhytaikaisen luoton todellinen vuosikorko on kuitenkin alempi kuin käytettäessä kuluttajansuojalain mukaisista kaavaa, eli yksinkertaistetun kaavan käyttäminen olisi eräissä tapauksissa omiaan antamaan virheellisen kuvan pikaluoton hinnasta verrattuna muiden luottojen hintaan. Tästä syystä pidetään perusteltuna, että kaikkien luottojen laskennassa käytetään samaa, EU-lainsäädäntöön perustuvaa laskentakaavaa.

Lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen

Kuluttajansuojalain 7 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännös, jolla asetettaisiin luotonantajalle velvollisuus todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti. Säännöksellä parannettaisiin nykyistä epätydyttävää tilaa, jossa lainanhakijan henkilöllisyyden puutteellinen todentaminen on mahdollistanut väärinkäytöksiä,

joissa laina on saatu omalle tilille käyttämällä hyväksi toisen henkilön matkapuhelinta, osoitetietoja ja henkilötunnusta.

Ehdotettu säännös poikkeaisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain sääntelystä muun muassa siten, että ehdotetun säännöksen edellyttämien toimien laajuus ei pohjautuisi riskiperusteiseen arviointiin. Myös ehdotetun säännöksen tavoitteet poikkeaisivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista. Kun viimeksi mainitun lain tarkoituksena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, pyritäisiin nyt ehdotetulla säännöksellä estämään väärinkäytöksiä lainanotossa ja siten parantamaan kuluttajansuojaa.

Ehdotuksen mukaan niissä tapauksissa, joissa todentaminen suoritetaan sähköisesti, kuluttajan henkilöllisyyden todentamisessa tulisi käyttää vahvaa tunnistamismenetelmää eli esimerkiksi pankkien tarjoamia ja nykyisin yleisessä käytössä olevia niin sanottuja Tupas-varmenteita. Finanssialan Keskusliitto ry:n mukaan Suomessa oli vuoden 2007 lopussa Tupas-varmenteita koskevia sopimuksia noin 4,3 miljoonaa, ja määrän voidaan olettaa vielä kasvavan. Säännös mahdollistaisi myös esimerkiksi kehitteillä olevien niin sanottujen mobiilivarmenteiden käyttämisen.

Jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden säännöksessä tarkoitettulla luotettavalla tavalla, kuluttajan henkilöllisyys voidaan ehdotuksen mukaan todentaa myös hänelle luovutetun henkilökohtaisen tunnisteiden avulla. Vaikka lähtökohtaisesti tällaisten heikkojen tunnistamismenetelmien käyttöä ei tulisi lainsäädännössä edistää, ehdotus on tarpeellinen, jotta tekstiviestilainan hakeminen ei estyisi kokonaan mobiilivarmenteiden tai muiden tarkoitukseen sopivien tunnistamismenetelmien vielä puuttuessa.

Ehdotetut säännökset koskisivat kaikkia kuluttajille tarjottavia rahaluottoja ja kaikkia hyödykesidonnaisia tililuottoja. Säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät siis hyödykesidonnaiset kertaluotot. Tyypillisesti tällaisia luottoja myönnetään perinteisen postimyynnin yhteydessä. Tällaisissa luotoissa ei ole Kuluttajaviraston antamien tietojen mukaan esiintynyt vastaavanlaisia väärinkäytöksiä kuin pikaluotoissa eikä säännöksen ehdoteta sen vuoksi koskevan tällaisia luottoja.

Varojen luovuttamista koskevat rajoitukset

Kuluttajansuojalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jolla kiellettäisiin kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen suorittaminen kuluttajalle ennen kello 7:ää, jos kulutusluotto haetaan ja se myönnetään kello 23:n ja 7:n välisenä aikana. Sääntelyä pidetään tarpeellisena siksi, että luoton hakeminen myöhään illalla ja yöllä siten, että luottopäätös tehdään ja että sopimuksen nojalla myönnettävät varat myös luovutetaan kuluttajan käyttöön tuona aikana, on omiaan lisäämään harkitsematonta luotonottoa.

On huomattava, että ehdotettu säännös rajoittaa varojen suorittamista vain kuluttajalle. Ostettaessa tavaroita tai palveluja luotolla esimerkiksi verkkokaupassa varat suoritetaan yleensä suoraan tavarantoimittajan tai palvelun myyjälle. Kuluttajalla on oikeus verkkokaupassa ja muussa etämyynissä peruuttaa tavaraa tai palvelua koskeva sopimus 14 päivän kuluessa, jolloin myös kauppaan liittyvä luottosopimus peruuntuu automaattisesti. Tämän vuoksi ei olekaan tarpeen, että varojen luovuttamista rajoittava säännös koskisi myös tällaisia tapauksia.

Ehdotuksen mukaan aikarajoitus ei koskisi tililuoton luottorajan nostamista, eli tililuoton luottorajaa olisi mahdollista jatkossakin nostaa kello 23:n ja 7:n välillä siten, että myös luoton käyttäminen välittömästi tämän jälkeen on mahdollista. Poikkeus on tarpeen, jotta luottorajan nostaminen esimerkiksi ulkomailla on ajasta riippumatta mahdollista.

3.2 Kiskonta

Niin sanottua luottokiskontaa koskevaa rikoslain säännöstä ehdotetaan ajanmukaistettavaksi ensinnäkin siten, että otettua tai edustettua korkoa ei jatkossa verrattaisi julkisen valvonnan alaisen rahalaitoksen vastaavassa luotonannossa ottamaan korkoon, vaan koron kohtuuttomuutta arvioitaisiin suhteessa luotonantajan suoritukseen. Näin säännös soveltuisi nykysäännöstä paremmin tilanteisiin, joissa arvioitavana on luottotuote, jonka kaltaisia julkisen valvonnan alaiset rahalaitokset eivät tarjoa. Lisäksi säännöksessä lueteltaisiin kiskontaan tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa huomioon otettavat seikat. Vaikka ainakin osa ehdotetussa säännöksessä mainituista seikoista on tullut ottaa huomioon jo nykyistä säännöstä sovellettaessa, nämä seikat eivät ole ilmenneet itse säännöksestä. Ehdotettu säännös täyttäisikin tältä osin voimassa olevaa säännöstä paremmin rikosoikeudellisille säännöksille asetetun täsmällisyysvaatimuksen.

3.3 Viivästyskorko

Korkolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että velkojan oikeutta periä lakisäästeistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa rajoitettaisiin ajallisesti niissä tilanteissa, joissa velallisen sitoumus liittyy kulutusluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten.

Juoksukorkoon sidottua viivästyskorkoa voidaan pitää ankarana niille velallisille, jotka eivät maksuvaikeuksien vuoksi kykene maksamaan luottoa takaisin sen erääntyessä. Lakisäästeistä viivästyskorkoa korkeamman koron periminen velan erääntymisen jälkeen on omiaan aiheuttamaan velkaantumisongelmia, kun alun perin lyhytaikaiseksi tarkoitettujen velan kustannukset kasvavat voimakkaasti ja pitkäkestoisesti velan erääntymisen jälkeen. Uudistus parantaisi maksuvaikeuksissa olevien kuluttajien mahdollisuuksia selviytyä veloistaan ja helpottaisi siten heidän asemaansa.

Viivästyskoron ehdotetaan laskevan lakisääteisen viivästyskoron tasolle 180 vuorokauden kuluttua siitä, kun velka on kokonaisuudessaan erääntynyt. Näin pyritään kohdistamaan helpotus velallisiin, joiden velan maksun laiminlyönti johtuu maksuvaikeuksista eikä niinkään huolimattomuudesta taikka muista vastaavista syistä. Ehdotettu aikamäärä on valittu sen perusteella, kuinka kauan velan erääntymisestä kuluu keskimäärin velkomustuomion antamiseen. Vaihtoehtona olisi, että viivästyskorko laskisi lakisääteisen viivästyskoron suuruiseksi siitä hetkestä lukien, kun kyseistä velkaa koskeva velkomustuomio annetaan. Epäkohtana olisi tällöin, että velkojien päätöksistä riippuen velallisten asema voisi huomattavasti erota toisistaan. Tämän vuoksi ehdotetaankin valittavaksi ensiksi mainittu, velkomustuomion keskimääräiseen antamisaikaan pohjautuva sääntelymalli. Luotonantajien tietojärjestelmiin liittyvien syiden vuoksi aikamäärä ilmaistaan vuorokausina kuukausien sijasta.

Jotta velalle suoritettava viivästyskoron määrä ei kuitenkaan muuttuisi enää ulosottooperusteena toimivan velkomustuomion antamisen jälkeen, viivästyskorko muuttuisi ehdotuksen mukaan lakisääteisen viivästyskoron suuruiseksi jo velkomustuomion antamisesta lukien, jos velkomustuomio annetaan ennen edellä mainitun aikajakson päättymistä.

Uudistuksen voidaan ajatella heikentävän viivästyskoron merkitystä painostuskeinona velan oikea-aikaiseksi suorittamiseksi. On kuitenkin huomattava, että pitkäkestoinen maksuviivästys johtuu useimmiten todellisista maksuvaikeuksista, jolloin korkean viivästyskoron periminen velalle ei oletettavasti nopeuta velan takaisinmaksua, vaan saattaa päinvastoin vaikeuttaa velallisen suoriutumista veloistaan. Lisäksi on huomattava, että vaikka viivästyskorko ehdotuksen mukaan laskee tietyn ajan kuluttua luoton erääntymisen jälkeen, maksuviivästyksestä voi seurata velalliselle muita kielteisiä seuraamuksia, kuten perintä- ja oikeudenkäyntikuluja, ulosottokuluja sekä maksuhäiriömerkintä luottotietoihin. Näin ollen ei ole oletettavaa, että uudistus johtaisi yleisen maksumoraalin heikentymiseen.

Ehdotettu muutos voi johtaa siihen, että luottojen juoksukorot nousevat. Koska viivästyskorko laskisi vasta noin puolen vuoden kuluttua luoton erääntymisestä, tällaisen mahdollisen korottavan vaikutuksen arvioidaan kuitenkin olevan pieni ottaen erityisesti huomioon, että lakisääteisen viivästyskoron tarkoituksena on kattaa luotonantajalle velanmaksun viivästymisestä aiheutuvat vahingot.

On myös esitetty, että ehdotettuja säännöksiä voitaisiin kiertää siten, että luotonantajat myöntäisivät lisää maksuaikaa, jotta lakisääteistä viivästyskorkoa korkeamman juoksukoron perimistä voitaisiin jatkaa pidempään. Tätä mahdollista ongelmaa ei voitane kuitenkaan pitää merkittävänä, sillä luotonantajien edun mukaisesti on saada velka perintään, mikä puolestaan edellyttää velan erääntymistä.

Muutoksen ei ehdoteta vaikuttavan ennen lain voimaantuloa tehtyihin luottosopimuksiin. Tarvetta taannehtivaan soveltamiseen ei ole nähty. Taannehtivuudesta pitäytymistä puoltaa myös se, että siihen on perustuslakivaliokunnan omaisuuden suoja koskevassa ratkaisukäytännössä suhtauduttu lähtökohtaisesti varautuneesti.

3.4 Muut valmisteluvaiheessa harkitut muutokset

Esitystä valmisteltaessa harkittiin, olisiko tarpeen selkeyttää holhoustoimesta annetun lain suoritusten palautusvelvollisuutta koskevaa säännöstä. Muutosta puoltaisi se, että vanhempien on voinut käytännössä olla hankalaa vedota säännökseen tapauksissa, joissa alaikäinen on luottoa saadakseen käyttänyt jommankumman vanhempansa matkapuhelinta ja henkilötietoja. Säännöksen muuttamista ei kuitenkaan ehdoteta, koska oletettavaa on, että pikaluottojen ottaminen toisen henkilön nimissä olennaisesti vaikeutuu ehdotettujen lainanhakijan henkilöllisyyden todentamista koskevien säännösten johdosta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei ole vaikutuksia valtiontalouteen.

Ehdotetut kuluttajansuojalain muutokset eivät lisää Kuluttajaviraston tai muiden kuluttajansuojalain 7 luvun noudattamista valvovien viranomaisten tehtäviä. Kuluttajavirasto on jo nykyisin valvontakäytännössään puuttunut lainanhakijan tunnistamiskäytännöissä esiintyneisiin puutteisiin ja ympärivuorokautiseen lainanmyöntämiseen. Samoin Kuluttajavirasto on seurannut sitä, noudattavatko pikaluottoyritykset Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositusta todellisen vuosikoron ilmoittamisesta myös pienissä ja lyhytaikaisissa luotoissa.

Ehdotuksen mukaan valvontaviranomainen voi pyytää Viestintävirastolta lausuntoa siitä, onko luotonantajan käyttämä tunnistamismenetelmä lakiehdotuksessa tarkoitettu vahva tunnistamismenetelmä. Uudistus lisää Viestintäviraston työmäärää varsin vähän, eikä siitä näin ollen arvioida aiheutuvan lisäresurssien tarvetta.

Koska ehdotettu viivästyskorkosäännöksen muuttaminen vaikuttaa ainoastaan lain voimaantulon jälkeen tehtyihin sopimuksiin, muutos ei aiheuta lisätyötä eikä -kustannuksia ulosottoviranomaisille. Muutos ei myöskään edellytä muutoksia ulosoton tietojärjestelmiin.

4.2 Vaikutukset kuluttajien ja luotonantajien asemaan

Esityksessä ehdotetaan luoton todellisen vuosikoron ilmoittamista koskevan säännöksen soveltamisalan laajentamista. Uudistus parantaa kuluttajien asemaa, sillä kuluttajat saavat nykyistä enemmän ja entistä vertailukelpoisempaa tietoa myös pienistä ja lyhytaikaisista luotoista, mikä helpottaa eri luottotuotteiden vertailemista keskenään. Uudistus on myös omiaan lisäämään kilpailua luottomarkkinoilla ja siten alentamaan pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen hintaa. On kuitenkin huomattava, että pelkkä tieto luoton kalleudesta ei vaikuta sellaisten kuluttajien käyttäytymiseen, joilla ei ole muita vaihtoehtoja rahan saamiseen välttämättö-

mien hankintojen tekemiseksi. Tällaisten kuluttajien asemaa onkin parannettava muilla toimenpiteillä, esimerkiksi lisäämällä sosiaalista luototusta.

Ehdotettu ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen aiheuttaa lisäkustannuksia sellaisille pienillä ja lyhytaikaisilla luottoja tarjoaville yrityksille, jotka eivät ole ilmoittaneet markkinoinnissa luoton todellista vuosikorkoa käyttämällä kulutusluottodirektiivin mukaista laskentakaavaa. Tällaisia yrityksiä ovat paitsi pikaluottoja tarjoavat yritykset myös esimerkiksi tavaroiden etämyyntiä harjoittavat yritykset. Yritysten on hankittava ohjelma todellisen vuosikoron laskemiseksi sekä päivitettävä markkinointiaineistonsa. Ehdotettu ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen saattaa suuremmissa etämyyntiyrityksissä aiheuttaa merkittäviäkin kustannuksia.

Esityksessä ehdotetaan luotonantajille velvollisuutta todentaa lainaa hakevan kuluttajan henkilöllisyys luotettavasti. Kuluttajien henkilöllisyyden todentamismenetelmien tullessa luotettavammiksi mahdollisuus väärinkäyttöksiin vähenee ja kuluttajansuoja paranee.

Ehdotettujen henkilöllisyyden todentamista koskevien säännösten vuoksi erityisesti etäviestimin luottosopimuksia tekevät luotonantajat joutuvat muuttamaan toimintatapojaan. Ehdotuksessa vaadittujen tunnistamismenetelmien käytöstä aiheutuu lisäkuluja niille luotonantajille, jotka eivät jo nykyisin käytä tällaisia menetelmiä. Ehdotettu uudistus on kuitenkin myös luotonantajien edun mukainen, sillä he vastaavat viime kädessä järjestelmän turvallisuudesta ja luotettavuudesta sekä sen puutteista johtuvista seurauksista.

Aikaisemmin pikaluottoyrityksillä on ollut vaikeuksia saada Tupas-varmenteita käyttöönsä. Nyttemmin Finanssialan Keskusliitto ry on hyväksynyt periaatelinjauksen Tupas-varmenteiden myöntämisessä noudatettavista periaatteista. Näiden periaatteiden mukaan pankki voi kieltäytyä sopimuksesta pankin asiakkaana olevan palveluntarjoajan kanssa ainoastaan, jos on ilmeistä, että Tupas-varmennetta käytettäisiin hyvän tavan tai lain vastaisessa toiminnassa, tai jos varmenteen käyttämisestä voisi aiheutua vahinkoa pankille, pankin asiakkaalle tai kolmannelle, taikka jos palveluntarjoaja ei anna pankille sopimuksen tekemiseen tarvittavia tietoja. Periaatteiden hyväksymisen myötä Tupas-varmenteiden saatavuudessa ilmenneet ongelmat todennäköisesti poistuvat, eikä lainanhakijan henkilöllisyyden todentamista koskeva ehdotus näin ollen aiheuta erityisiä ongelmia pikaluottoyrityksille.

Ehdotettu kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen suorittamista koskeva aikarajoitus on omiaan vähentämään harkitsematonta luotonottoa ja siten parantamaan kuluttajien asemaa. Aikarajoitus vähentänee sellaisten pikaluottoyritysten liiketoimintaa, jotka tarjoavat nykyisin luottoja myöhään illalla tai yöllä. Lisäksi aikarajoitus aiheuttaa Finanssialan Keskusliitto ry:ltä saatujen tietojen mukaan vähäisiä muutostarpeita pankkien tietojärjestelmiin.

Korkolain viivästyskoron määrää koskevan säännöksen muuttamisen vaikutuksia kuluttajien ja luotonantajien asemaan on vaikea täsmällisesti arvioida. Uudistuksen myönteisenä seurauksena voidaan pitää sitä, että se helpottaa maksuvaikeuk-

siin joutuneiden kuluttajien asemaa ja ehkäisee ylivelkaantumista. Toisaalta uudistus saattaa vaikuttaa korottavasti juoksukorkoihin. Koska lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa viivästyskorkoa saisi periä korkolain 4 §:n 2 momentin mukaisissa tilanteissa kuitenkin 180 vuorokauden ajan, tai, jos velkaa koskeva tuomioistuimen tuomio on annettu ennen tämän aikajakson päättymistä, tuomion antamiseen asti, uudistuksen juoksukorkoa korottavan vaikutuksen voidaan olettaa olevan vähäinen. Rahoitustarkastuksen arvion mukaan uudistuksella ei ole myöskään merkittävää vaikutusta luottoriskien hallintaan.

Luotonantajille viivästyskorkouudistus aiheuttaa kustannuksia muun muassa tietojärjestelmiin edellytettävien muutosten ja lainanhakulomakkeiden ja markkinointiaineiston päivittämisen vuoksi.

4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä on suotuisia vaikutuksia rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen, koska lainanhakijan henkilöllisyyden luotettavan todentamisen myötä mahdollisuus tehdä petosrikos hakemalla lainaa omalle tilille toisen henkilön matkapuhelinta ja henkilötietoja hyödyntämällä vaikeutuu. Luotettavien todentamismenetelmien käyttöönotto on osaltaan omiaan myötävaikuttamaan myös siihen, että luotonantajien järjestelmät täyttävät henkilötietolaissa asetetut vaatimukset.

Ehdotetulla henkilöllisyyden todentamisvelvollisuutta koskevalla uudistuksella voi olla myös myönteisiä tietoyhteiskuntavaikutuksia. Uudistus on omiaan lisäämään luottamusta sähköiseen viestintään. Se saattaa osaltaan myös vauhdittaa uusien sähköisten tunnistamismenetelmien kehittämistä.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 22 päivänä lokakuuta 2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön muuttamisesta. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Kuluttajavirasto/kuluttajasiames, Rahoitustarkastus, Finanssialan Keskusliitto ry, Suomen Kuluttajaliitto ry, Suomen Pienlainayhdistys ry sekä Velkaneuvonta ry.

Työnsä aikana työryhmä kuuli Tietosuojavaltuutettua, Viestintävirastoa, GE Money Oy:tä, Katakombista Elämään Kansanliike ry:tä, Kirkon diakonia ja yhteiskuntatyötä, Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:tä ja Takuu-Säätiötä. Lisäksi työryhmä sai pyynnöstään lausunnon Pääesikunnalta. Työryhmän mietintö valmistui 11 päivänä marraskuuta 2008.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Kuluttajansuojalaki

7 luku. Kulutusluotot

4 §. Pykälä sisältää soveltamisalaa koskevia poikkeuksia. Kuten nykyisin, kulutusluotoissa, joissa luottoaika on enintään kolme kuukautta, ei ehdotetun 1 momentin mukaan sovelleta 9 §:n säännöksiä ennen luottosopimuksen tekemistä kuluttajalle annettavista sopimusehdoista ja muista tiedoista eikä 10 ja 11 §:n säännöksiä luottosopimuksen muodosta ja sisällöstä. Uutta on, että soveltamisalapoikeus ei koske 6 ja 7 §:n säännöksiä velvollisuudesta ilmoittaa luoton todellinen vuosikorko markkinoitaessa kerta- tai tililuottoa. Vastaisuudessa myös siis lyhytaikaisia luottoja markkinoitaessa olisi ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko siten laskettuna kuin kuluttajansuojalain 7 luvun eräiden säännösten soveltamisesta annetussa kauppaja- ja teollisuusministeriön päätöksessä säädetään. Syitä muutokseen selvitetään yleisperustelujen 3.1 jaksossa.

Edellä mainitusta poiketen tililuottoihin on kuitenkin ehdotetun 1 momentin mukaan sovellettava 10 ja 11 §:n säännöksiä silloinkin, kun luottoaika on enintään kolme kuukautta. Voimassa olevan 1 momentin mukaan näitä pykälä on sovellettava lyhytaikaisissa, enintään kolmen kuukauden luotoissa silloin, kun luottoa voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnisteiden avulla. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi, koska on asianmukaista, että kaikissa jatkuvissa luotoissa tehdään luottosopimus 10 ja 11 §:n säännösten mukaisesti siitä riippumatta, käytetäänkö luottoa luottokortin tai muun tunnisteiden avulla vai jollakin muulla tavalla.

Ehdotetun 1 momentin mukaan 9 a ja 9 b §:ää ei sovelleta hyödykesidonnaisiin kertaluottoihin. Hyödykesidonnaisella luotolla tarkoitetaan kulutushyödykkeen hankkimista varten myönnettävää kulutusluottoa, jonka antajana on myyjä tai palveluksen suorittaja itse taikka muu elinkeinonharjoittaja myyjän tai palveluksen suorittajan kanssa tekemänsä sopimuksen tai muun kuluttajien luottottamista koskevan järjestelyn perusteella. Kertaluotolla tarkoitetaan puolestaan muuta kulutusluottoa kuin tililuottoa.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Voimassa olevan lain 3 momenttiin sisältyvä asetuksenantovaltuus ei ole enää tarpeellinen, joten ehdotuksen mukaan säännös kumotaan. Säännöksen kumoamisen myötä kumoutuu valtuuden nojalla annettu asetus eräiden kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamista koskevista poikkeuksista (1602/1993).

4 a §. Pykälän sisältämä asetuksenantovaltuus kumotaan tarpeettomana.

9 a §. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa säädetään luotonantajan velvollisuudesta todentaa luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti. Henkilöllisyyden to-

dentamisella tarkoitetaan luoton hakijan henkilöllisyyden varmistamista luotettava ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen ja tietojen perusteella. Henkilöllisyyden todentamisen tulee perustua luotettavaan, viranomaisen antamaan henkilöllisyysasiakirjaan. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi passi ja poliisin myöntämä henkilökortti. Luottoa hakevan henkilöllisyyden voi todentaa paitsi luotonantaja itse myös tämän asiamies, kuten rahoitusyhtiön lukuun toimiva huonekalu- ja autokauppias tai saantitodistuskirjettä käytettäessä postivirkailija.

Nykyisin osa luottosopimuksista tehdään siten, että luotonantaja lähettää luottosopimuksen asiakkaan väestötietojärjestelmään merkittyyn osoitteeseen allekirjoitettavaksi, minkä jälkeen asiakas palauttaa allekirjoitetun sopimuksen sekä kopion henkilöllisyystodistuksesta luotonantajalle. Tällä tavoin meneteltäessä lainanhakijan henkilöllisyyttä ei todenneta riittävän huolellisesti, minkä vuoksi tällaiset menetelmät on jatkossa korvattava muilla, luotettavilla menetelmillä.

Todennettaessa luottoa hakevan henkilöllisyys sähköisesti todentamisessa on ehdotetun 1 momentin mukaan käytettävä vahvaa tunnistamismenetelmää. Vahva tunnistaminen koostuu jostakin, mitä käyttäjä tietää, omistaa taikka mitä käyttäjä on. Kahden näistä vaatimuksista on toteuduttava samanaikaisesti, jotta tunnistustapahtuma täyttäisi vahvan tunnistamisen määritelmän. Vahvoina tunnistamismenetelminä on yleisesti pidetty ainakin Väestörekisterikeskuksen myöntämiä varmenteita, jotka voivat sijaita henkilökortilla tai pankkikortilla. Vahvana tunnistamismenetelmänä voidaan pitää myös pankkien myöntämiä Tupas-varmenteita. Sen sijaan vahvana tunnistamismenetelmänä ei voida pitää nykyisin pikaluottojen tarjonnassa yleisesti käytettyä menetelmää, jossa pikaluottoyrittäjä todentaa lainanhakijan henkilöllisyyden vertaamalla lainanhakijaksi ilmoittautuneen antamia tietoja sen liittymän haltijan vastaaviin tietoihin, jonka puhelimesta lainahakemus on tehty.

Ehdotetussa 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta todentaa lainanhakijan henkilöllisyys kevennetysti silloin, kun luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Ensitunnistamisen jälkeen kuluttajan henkilöllisyys voidaan ehdotuksen mukaan todentaa myös hänelle luovutetun henkilökohtaisen tunnisteiden, kuten turvakoodin avulla. Tämä kevennetty tunnistaminen soveltuisi esimerkiksi tilanteisiin, joissa luottoa haetaan tekstiviestillä. On kuitenkin syytä huomata, että ensitunnistaminen on tullut tällöinkin suorittaa 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Ensitunnistamisella tarkoitetaan tässä ensimmäistä luotonantajan ja lainanhakijan välistä luotettavaa tunnistamistapahtumaa.

Ehdotetussa 3 momentissa viitataan selvyyden vuoksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin. Tarkoituksena on korostaa, että jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista seuraa luotonantajalle muita tai ankarampia asiakkaan tuntemiseen liittyviä vaatimuksia kuin nyt ehdotetuista kuluttajansuojalain säännöksistä, luotonantajan on täytettävä nämä muut tai ankarammat vaatimukset.

9 b §. Pykälä on uusi. Pykälässä säädetään velvollisuudesta säilyttää henkilöllisyyden todentamista koskeva tiedot niissä tapauksissa, joissa luotonantajalla ei ole velvollisuutta säilyttää näitä tietoja jo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain nojalla. Ehdotuksen mukaan tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen henkilöllisyys on todennettu, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan erääntynyt maksettavaksi. Säilytysvelvollisuus kuitenkin jatkuu pykälän mukaan viittä vuotta pidempään niissä tapauksissa, joissa luotonantajan ja kuluttajan välillä on syntynyt luottosopimusta koskeva erimielisyys. Tällöin luottoa hakeneen henkilöllisyyden todentamista koskevat tiedot on säilytettävä siihen saakka, kunnes erimielisyys on sovittu tai ratkaistu.

9 c §. Pykälä on uusi. Silloin kun sekä kulutusluoton hakeminen että luoton myöntäminen tapahtuvat kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettäviä varoja ei saa ehdotuksen mukaan luovuttaa kuluttajalle ennen aamuseitsemää. Säännöksessä mainituilla kellonajoilla tarkoitetaan Suomen aikaa.

On huomattava, että säännöksen soveltuminen edellyttää, että sekä kulutusluoton hakeminen että sen myöntäminen tapahtuvat samana yönä kello 23:n ja 7:n välisenä aikana. Säännöstä ei siis sovelleta esimerkiksi silloin, kun luottoa on haettu ennen kello 23:a tai kun luoton hakeminen ja luoton myöntäminen tapahtuvat eri öinä. Ehdotus ei estä myöskään luotollisten ostosten tekemistä yöaikaan esimerkiksi verkkokaupassa, jos luottosopimuksen nojalla myönnettävät varat suoritetaan suoraan myyjälle. Myös esimerkiksi luottokortin avulla käytettävää jatkuvaa tililuottoa on jatkossakin mahdollista käyttää kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, koska kyse ei ole uuden luoton hakemisesta.

Ehdotetun pykälän toisen virkkeen mukaan aikarajoitus ei estä tililuoton luottorajan nostamista. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tililuoton luottorajaa voidaan nostaa myös kello 23:n ja 7:n välisenä aikana siten, että myös luoton käyttäminen välittömästi tämän jälkeen on mahdollista.

Lisäksi on syytä huomata, että Kuluttajavirastosta annetun lain (1056/1998) 4 §:n mukaan elinkeinonharjoittaja on velvollinen antamaan kuluttaja-asiamiehelle tietoja lainsäädännön valvontatehtäviä varten, ja tämän velvollisuuden täyttäminen edellyttää käytännössä sitä, että luotonantaja säilyttää luoton hakemis-, myöntämis- ja varojen luovuttamisajankohtaa koskevat tiedot. Rahoitustarkastuksen tiedonsaantioikeudesta on puolestaan säädetty Rahoitustarkastuksesta annetun lain (587/2003) 15 §:ssä.

11 a §. Pykälä on uusi. Voimassa oleva 11 a § siirtyy 11 b §:ksi ja voimassa oleva 11 b § siirtyy 11 c §:ksi.

Uusi 11 a § vastaa asiallisesti eräiden kuluttajansuojalain 7 luvun säännösten soveltamista koskevista poikkeuksista annetun ja nyt kumottavaksi ehdotetun asetuksen (1602/1993) 2 §:ää. Säännöksen muotoilua ehdotetaan kuitenkin ajanmu-

kaistettavaksi, koska koti- ja etämyyntiä koskevia säännöksiä on uudistettu asetuksen antamisen jälkeen.

11 b §. Säännös vastaa voimassa olevaa 11 a §:ää.

11 c §. Säännös vastaa voimassa olevaa 11 b §:ää.

24 §. Pykälän 1 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa lakia. Momenttiin tehdään ainoastaan teknisiä tarkistuksia.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Ehdotetussa 3 momentissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta käyttää asiantuntija-apua valvoessaan lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisvelvollisuutta koskevan säännöksen noudattamista. Ehdotuksen mukaan valvontaviranomainen voi pyytää Viestintävirastolta lausuntoa siitä, onko luotonantajan käyttämä sähköinen tunnistamismenetelmä 9 a §:ssä tarkoitettu vahva tunnistamismenetelmä.

1.2 Rikoslaki

36 luku. Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä

6 §. *Kiskonta*. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että luotonannossa otettua tai edustettua korkoa tulee verrata luotonantajan suoritukseen. Tämä merkitsisi muutosta voimassa olevaan säännökseen, jonka mukaan luotonannossa otettua tai edustettua korkoa tulee verrata julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastavassa luotonannossa ottamaan tavanomaiseen korkoon. Ehdotetun 2 momentin mukaan luottokiskonnasta on kyse silloin, kun luotonannossa itselle tai toiselle otettu tai edustettu korko on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen erityisesti huomioon säännöksessä luetellut, tavanomaisesti koron suuruuteen vaikuttavat tekijät.

Kuten nykyisessä säännöksessä, korkoon rinnastetaan luotonannossa otettu tai edustettu muu taloudellinen etu. Taloudellisen edun käsite on varsin laaja, ja sillä tarkoitetaan kaikkea luotonantajan ottamaa tai edustamaa taloudellista etua niin luottosuhteen perustamisvaiheessa kuin luottosuhteen kuluessa. Kyse voi olla esimerkiksi luoton hakemisesta aiheutuvista kuluista, luoton perustamiskuluista, käsittelykuluista ja tilinhoitomaksuista. Taloudellinen etu voi olla paitsi rahaa myös esine tai oikeus, jolla on raha-arvoa.

Voimassa olevan säännöksen tavoin koron tai muun taloudellisen edun ottamisella tarkoitetaan koron tai muun taloudellisen edun tosiasiallista vastaanottamista, ja koron tai muun taloudellisen edun edustaminen puolestaan merkitsee, että korosta tai muusta taloudellisesta edusta on ehditty tehdä sitova sopimus. Viimeksi maini-

tussa tapauksessa koron tai muun taloudellisen edun ei tarvitse olla edes maksettavaksi erääntynyt. Luottokiskonnin rangaistavuus ei myöskään edellytä, että kohutuuton korko on otettu tai edustettu käyttämällä hyväksi 1 momentissa mainittuja olosuhteita tai seikkoja, kuten toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa taikka ajattelemttomuutta. Riittävää on, että korko tai muu taloudellinen etu on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen. Ehdotuksen mukaan kiskonnin tunnusmerkistön täyttymisen esteenä ei ole liioin se, että otettu tai edustettu korko on tietyn tyyppisissä luotoissa yleisesti noudatetun hintatason mukainen. Olennaista on luotonantajan suorituksen ja koron tai muun taloudellisen edun välinen suhde.

Ehdotuksen mukaan kiskonnin rangaistavuus edellyttää, että koron tai muun taloudellisen edun ja luotonantajan suorituksen välinen epäsuhta on selvä. Sanapari *selvästi epäsuhteessa* vastaa voimassa olevan säännöksen sanaparia *huomattavasti ylittää*, eli tältä osin kiskonnin tunnusmerkistön täyttymisen arviointi ei muutu.

Luotonantajan suoritusta arvioitaessa huomioon tulee ottaa paitsi myönnetyn lainan määrä myös kustannukset toimista, jotka kuuluvat huolelliseen luotonmyöntöprosessiin. Tällaisia ovat esimerkiksi osoite- ja luottotietojen tarkistamisesta, vakuuksien arvioimisesta sekä lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisesta aiheutuvat kustannukset. Sen sijaan suoritusta arvioitaessa ei tule huomioida kuin tavanomaiset luotonantajalle luoton rahoittamisesta aiheutuvat kustannukset sekä tavanomaiset liiketoiminnan yleiskulut eli esimerkiksi markkinointi- ja henkilöstökulut tai toimitilojen vuokra- ja hoitokulut. Tavanomaisuusvaatimuksesta johtuen kyse voi olla kiskonnasta myös esimerkiksi silloin, kun luotonantaja on itse rahoittanut luoton korkeakorkoisella luotolla. Jälleenrahoituskulujen tavanomaisuutta arvioitaessa tulee kuitenkin huomioida yleinen markkinatilanne. Luotonantajan hyvinkin korkeita jälleenrahoituskuluja voidaan pitää vielä tavanomaisina, jos ne johtuvat markkinakorkojen äkillisestä ja voimakkaasta noususta.

Ei ole mahdollista asettaa tiettyä todellisen vuosikoron määrää, jonka ylittyessä kyse olisi aina kiskonnasta, vaan kiskonnin tunnusmerkistön täyttymisen arviointi perustuu aina kokonaisarviointiin. Koska rikosoikeudellisten säännösten tulee olla mahdollisimman täsmällisiä ja tarkkarajaisia, ehdotuksen mukaan 2 momentissa luetellaan kokonaisarvioinnissa huomioon otettavat seikat. Huomioon tulisi ottaa ensinnäkin luoton määrä ja luottoaika. Pienissä ja lyhytaikaisissa luotoissa rahassa mitattuna pieni korko tai muu taloudellinen etu saattaa nostaa todellisen vuosikoron suurempien ja pitempiaikaisten luottojen korkoihin verrattuna hyvin korkeaksi ilman, että kyse välttämättä olisi kiskonnasta. Lisäksi arvioinnissa tulee huomioida luottosopimuksen muut ehdot eli esimerkiksi mahdollinen luoton saamiseksi edellytetty vakuutus samoin kuin myönnettyyn luottoon liittyvä luottoriski. Luottoriskin suuruus riippuu muun muassa siitä, edellytetäänkö lainansaajalla olevan säännöllisiä tuloja ja edellytetäänkö lainansaajalta vakuuden antamista. Perittävä korko tai muu taloudellinen etu voi olla siis suurempi luottoriskin ollessa suuri ilman, että kyse on kiskonnasta.

1.3 Korkolaki

4 §. *Viivästyskoron määrä.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa lakia.

Voimassa olevan 2 momentin mukaan on mahdollista periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa tapauksissa, joissa luottoajalta maksettava korko eli juoksukorko on ollut korkeampi kuin lakisääteinen viivästyskorko. Ehdotetun 2 momentin mukaan velkojalla olisi oikeus periä korkeampaa korkoa vain rajatun ajan, jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sopimukseen. Tämän jälkeen velkojalla olisi oikeus 1 momentin mukaiseen lakisääteiseen viivästyskorkoon.

Uutta säännöstä sovellettaisiin siis tapauksissa, joissa korkolain viivästyskorkoa koskevat säännökset ovat pakottavia velallisen hyväksi eli silloin, kun kyse on kulutusluotosta, muusta kulutushyödykkeen hankintaan liittyvästä velasta taikka velasta, joka perustuu asunnon hankintaan tai vuokraamiseen. Viimeksi mainituissa tapauksissa merkitystä ei ole sillä, onko velkojana elinkeinonharjoittaja vai yksityishenkilö.

Ehdotuksen mukaan juoksukoron suuruista viivästyskorkoa voidaan periä 180 vuorokauden ajan siitä, kun sopimukseen perustuva velka on kokonaisuudessaan erääntynyt. Ehdotettu ajanjakso alkaa siis kulua siitä, kun erissä maksettavan luoton viimeinen maksuerä tai yhdessä erässä maksettavan luoton ainoa maksuerä erääntyy maksettavaksi. Jos kyse on tililuotosta, ei luottoa katsota kuitenkaan säännöksessä tarkoitettulla tavalla kokonaisuudessaan eräänntyneeksi, jos kuluttajalla on edelleen oikeus käyttää luottoa luottosopimuksessa määritellyn luottorajan puitteissa. Luottosopimuksessa sovitun eräpäivän sijasta luoton erääntyminen voi perustua siihen, että luotonantaja velallisen maksulaiminlyönnin johdosta vaatii maksettavaksi sellaisia maksueriä, jotka eivät muuten ole eräänntyneet. Tällöin säännöksessä tarkoitettu 180 vuorokauden ajanjakso lasketaan eräännyttämisen voimaantuloajasta.

On mahdollista, että velkoja saattaa velkomusasian vireille tuomioistuimessa viiväpymättä velan erääntymisen jälkeen ja että velkomustuomio myös annetaan ennen edellä mainitun ajanjakson päättymistä. Tällaisissa tapauksissa viivästyskorko laskisi lakisääteisen viivästyskoron tasolle jo tuomion antamisesta lukien.

2 Voimaantulo

Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Muutokset sopimus oikeudellisissa säännöksissä vaikuttaisivat lakien voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan pieniä ja lyhytaikaisia luottoja tarjoavien luotonantajien tiedonantovelvollisuutta laajennetaan, minkä lisäksi rajoitetaan luottosopimuksen nojalla myönnettävien varojen luovuttamisaikaa niissä tilanteissa, joissa sekä luoton hakeminen että sen myöntäminen tapahtuvat kello 23:n ja 7:n välillä. Luotonantajille asetetaan myös velvollisuus todentaa luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti sekä velvollisuus säilyttää tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen henkilöllisyys on todennettu. Ehdotuksia on arvioitava perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatus elinkeinovapauden kannalta. Sääntelyn on täytettävä perusoikeutta rajoittavalle laille asetetut edellytykset, eli sääntelyn tulee olla hyväksyttävää ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, oikeasuhtaista sekä välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Lisäksi sääntelyn on oltava täsmällistä ja tarkkarajaista siten, että rajoituksen olennainen sisältö ilmenee riittävällä tarkkuudella lain säännöksistä.

Ehdotetuilla elinkeinovapautteen vaikuttavilla säännöksillä pyritään parantamaan kuluttajansuojaa, eli sääntelyllä on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä tarkoitus. Säännökset täyttävät myös muut perusoikeutta rajoittavalle sääntelylle asetetut edellytykset. Koska viranomaisten tehostetusta valvonnasta huolimatta tiettyjä pikaluottojen tarjonnassa esiintyneitä ongelmia ei ole onnistuttu vähentämään, sääntely on välttämätöntä. Ehdotetut säännökset eivät myöskään estä asianmukaista luotonantoa eivätkä siten muodostu kohtuuttomiksi elinkeinonharjoittajien kannalta.

Henkilöllisyyden todentamisvelvollisuudessa ja todentamista koskevien tietojen säilyttämisvelvollisuudessa on kyse henkilötietojen käsittelystä, ja näin ollen esitys liittyy myös perustuslain 10 §:ssä säädettyyn henkilötietojen ja yksityiselämän suojaan. Esitys parantaa henkilöllisyyden luotettavaa todentamista, vähentää väärinkäytöksiä ja on siten yhdenmukainen yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain säännöksen kanssa. Henkilötietoja ja niiden säilyttämistä koskevat säännösehdotukset vastaavat myös perustuslain henkilötietojen suojalle asettamia vaatimuksia.

Esityksen 2. lakiehdotuksen mukaan rikoslain niin sanottua luottokiskontaa koskevaa säännöstä ajanmukaistetaan. Luottokiskonnasta on ehdotuksen mukaan kyse silloin, kun luotonannossa itselle tai toiselle otettu tai edustettu korko on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen erityisesti huomioon säännöksessä luetellut, tavanomaisesti koron suuruuteen vaikuttavat tekijät. Ainakin osa säännöksessä lueteltavista seikoista on tullut ottaa huomioon jo nykyistä säännöstä sovellettaessa, vaikka seikat eivät ole ilmenneet itse säännöksestä. Ehdotettu säännös täyttääkin voimassa olevaa säännöstä paremmin perustuslain 8 §:ssä tarkoitettua rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuvan vaatimuksen, jonka mukaan rikoksina rangaistavat teot on määriteltävä laissa.

Esityksen 3. lakiehdotuksen mukaan mahdollisuutta periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa viivästyskorkoa silloin, kun luottoajalta peritty korko on ollut suurempi kuin lakisääteinen viivästyskorko, rajoitetaan ajallisesti. Ehdotusta on

tarkasteltava perustuslain omaisuuden suoja koskevan 15 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt velkojen omaisuuden suoja muun muassa aikaisemman korkolain muuttamisen (PeVL 5/2002 vp) sekä velkajärjestelylain (PeVL 33/2002 vp) ja perintälain (PeVL 27/2004 vp) muuttamisen yhteydessä. Näissä lausunnoissa katsottiin, että velallisten selviytymismahdollisuuksien edistäminen on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste puuttua velkojan varallisuusarvoisiin oikeuksiin. Tämä tavoite on myös nyt ehdotetulla korkolain muutoksella. Viivästyskorkosääntelyn oikeasuhtaisuutta harkitessaan perustuslakivaliokunta piti merkityksellisenä myös sitä, että sääntely kohdistui nimenomaan viivästyskorkoon, eikä kysymys ollut sopimuksen varsinaiseen ydinsisältöön kuuluvasta sellaisesta ehdosta, jonka perusteella velkojan tuotto-odotukset tyypillisesti määräytyvät. Ottaen lisäksi huomioon, että sääntelyllä ei ole taannehtivia vaikutuksia, ehdotus on perustuslaissa turvatun omaisuuden suojan kannalta ongelmaton.

Edellä esitetyistä syistä lakiehdotukset täyttävät perustuslain asettamat vaatimukset, ja lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 4 a §, sellaisena kuin se on laissa 85/1993,

muutetaan 7 luvun 4, 11 a, 11 b ja 24 §, sellaisina kuin ne ovat 4 § mainitussa laissa 85/1993, 11 a ja 11 b § laissa 29/2005 sekä 24 § laissa 385/1986 ja mainitussa laissa 85/1993, sekä

lisätään 7 lukuun, sellaisena kuin se on siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, uusi 9 a—9 c ja 11 c § seuraavasti:

7 luku

Kulutusluotot

4 §

Tämän luvun 9, 10 ja 11 §:ää sekä 12 §:n 1 momenttia ei sovelleta kulutusluottoon, jossa luottoaika on enintään kolme kuukautta. Tililuottoon sovelletaan kuitenkin 10 ja 11 §:ää. Tämän luvun 9 a ja 9 b §:ää ei sovelleta hyödykesidonnaiseen kertaluottoon.

Tämän luvun 13 ja 14 §:ää sovelletaan ainoastaan hyödykesidonnaiseen luottoon sekä 17 §:ää ainoastaan tavaran hankkimiseksi myönnettävään hyödykesidonnaiseen luottoon.

9 a §

Ennen kulutusluottosopimuksen päättämistä luotonantajan on todennettava luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti. Jos henkilöllisyys todennetaan sähköisesti, luotonantajan on käytettävä vahvaa tunnistamismenetelmää.

Jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa

tarkoitettulla tavalla, kuluttajan henkilöllisyys voidaan todentaa myös hänelle ensitunnistamisen jälkeen luovutetun henkilökohtaisen tunnisteiden avulla.

Asiakkaan tuntemisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään.

9 b §

Jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista ei muuta johdu, luotonantajan on säilytettävä tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen kuluttajan henkilöllisyys on todennettu, viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan eräännytynyt maksettavaksi. Luottosopimusta koskevan erimielisyyden synnyttä todentamista koskevat tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

9 c §

Jos kulutusluottoa haetaan ja se myönnetään kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävät

varat saa suorittaa kuluttajalle vasta kello 7:n jälkeen. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei estä tililuoton luottorajan nostamista.

11 a §

Hyödykesidonnaisen kertaluoton etämyynnissä 10 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 1 momentissa säädetty vaatimukset voidaan täyttää siten, että kuluttajalle hyödykkeen toimittamisen yhteydessä annetaan tai lähetetään sopimuskappale, joka sisältää 11 §:n 1 momentissa tarkoitetut sopimusehdot ja muut tiedot.

11 b §

Etämyynnissä kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus ilmoittamalla siitä luotonantajalle 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai siitä myöhäisemmästä ajankohdasta, jona kuluttaja on saanut 6 a luvussa tarkoitetut ennakkotiedot ja 10 §:ssä tarkoitun kappaleen luottosopimuksesta pysyvällä tavalla.

Kuluttajalla ei ole kuitenkaan oikeutta peruuttaa luottosopimusta, jos sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusvelvoitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä.

Jos kuluttaja peruuttaa sopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena luoton todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut kuluttajan käytettävissä. Korvausta ei voida kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut kuluttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä tai jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä.

11 c §

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen

lähettämisestä palautettava luotonantajalle luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa. Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa.

Luotonantajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää 11 b §:n 3 momentin mukainen todellisen vuosikoron määrä.

24 §

Tämän luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, Kuluttajavirasto ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset sekä myös Rahoitustarkastus silloin, kun luotonanto liittyy Rahoitustarkastuksen valvomaan toimintaan.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen luovuttamaan valvontaviranomaisen nähtäväksi kulutusluottoja koskevat valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat.

Valvontaviranomainen voi tämän luvun 9 a §:n noudattamista valvoessaan pyytää Viestintävirastolta lausuntoa siitä, onko luotonantajan käyttämä sähköinen henkilöllisyyden todentamismenetelmä mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettu vahva tunnistamismenetelmä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin sovelletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**rikoslain 36 luvun 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 36 luvun 6 §, sellaisena
 kuin se on laissa 769/1990, seuraavasti:

36 luku

Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä

6 §

Kiskonta

Joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi

epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava *kiskonnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen erityisesti huomioon myönnetyn luoton määrä, luottoaika ja luottosopimuksen muut ehdot sekä myönnettyyn luottoon liittyvä luottoriski.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

3.

Laki**korkolain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 340/2002, seuraavasti:

4 §

Viivästyskoron määrä

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää. Jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun tämän lain 2 §:n 2 momentissa tar-

koitettuun sopimukseen, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava tämän perusteen mukaan enintään 180 vuorokauden ajan siitä, kun sopimukseen perustuva velka on kokonaisuudessaan erääntynyt, tai, jos velkaa koskeva tuomioistuimen tuomio on annettu ennen tämän ajanjakson päättymistä, tuomiota on antamiseen asti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Velkaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä päivänä _____ kuuta 20

1.

Laki**kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 4 a §, sellaisena kuin se on laissa 85/1993,
muutetaan 7 luvun 4, 11 a, 11 b ja 24 §, sellaisina kuin ne ovat 4 § mainitussa laissa 85/1993, 11 a ja 11 b § laissa 29/2005 sekä 24 § laissa 385/1986 ja mainitussa laissa 85/1993, sekä
lisätään 7 lukuun, sellaisena kuin se on siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, uusi 9 a—9 c ja 11 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku

7 luku

Kulutusluotot**Kulutusluotot**

4 §

4 §

Tämän luvun 6, 7, 9, 10 ja 11 §:ää sekä 12 §:n 1 momenttia ei sovelleta kulutusluottoon, jossa luottoaika on enintään kolme kuukautta. Tällaiseen luottoon sovelletaan kuitenkin 10 ja 11 §:ää, *jos luottoa voidaan käyttää luottokortin tai muun vastaavan tunnisteen avulla.*

Tämän luvun 9, 10 ja 11 §:ää sekä 12 §:n 1 momenttia ei sovelleta kulutusluottoon, jossa luottoaika on enintään kolme kuukautta. *Tililuottoon sovelletaan kuitenkin 10 ja 11 §:ää. Tämän luvun 9 a ja 9 b §:ää ei sovelleta hyödykesidonnaiseen kertaluottoon.*

Tämän luvun 13 ja 14 §:ää sovelletaan ainoastaan hyödykesidonnaiseen luottoon sekä 17 §:ää ainoastaan tavaran hankkimiseksi myönnettävään hyödykesidonnaiseen luottoon.

Tämän luvun 13 ja 14 §:ää sovelletaan ainoastaan hyödykesidonnaiseen luottoon sekä 17 §:ää ainoastaan tavaran hankkimiseksi myönnettävään hyödykesidonnaiseen luottoon.

Asetuksella voidaan säätää, ettei 6, 7, 9, 10 tai 11 §:ää sovelleta kulutusluottoon, jonka määrä on vähemmän kuin 1 000 markkaa. Lisäksi voidaan asetuksella säätää, että 9, 10 ja 11 §:n säännökset voidaan määrätynlaisissa hyödykesidonnaisissa luotoissa täyttää lähettämällä kuluttajalle kulutushyödykkeen toimittamisen yhteydessä asetuksessa tarkemmin määritelty asiakirja, jos tämä voidaan katsoa tarpeelliseksi kuluttajien kannal-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ta hyödyllisen laskutus-, luovutus- tai muun käytännön säilyttämiseksi tai aikaansaamiseksi kysymyksessä olevalla alalla.

4 a §

Edellä 4 §:n 3 momentissa ja jäljempänä 12 §:n 4 momentissa mainittuja markkamääriä voidaan asetuksella muuttaa, milloin talouskehitys ja rahaolojen kehitys antavat siihen aiheutta.

(kumotaan)

9 a §

Ennen kulutusluottosopimuksen päättämistä luotonantajan on todennettava luottoa hakevan henkilöllisyys huolellisesti. Jos henkilöllisyys todennetaan sähköisesti, luotonantajan on käytettävä vahvaa tunnistamismenetelmää.

Jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, kuluttajan henkilöllisyys voidaan todentaa myös hänelle ensitunnistamisen jälkeen luovutetun henkilökohtaisen tunnisteiden avulla.

Asiakkaan tuntemisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään.

9 b §

Jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista ei muuta johdu, luotonantajan on säilytettävä tiedot, joiden perusteella luottoa hakeneen kuluttajan henkilöllisyys on todennettu, viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan erääntynyt maksettavaksi. Luottosopimusta koskevan erimielisyyden synnyttyä todentamista koskevat tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

9 c §

Jos kulutusluottoa haetaan ja se myönnetään kello 23:n ja 7:n välisenä aikana, kulutusluottosopimuksen nojalla myönnettävät varat saa suorittaa kuluttajalle vasta kello

7:n jälkeen. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei estä tililuoton luottorajan nostamista.

11 a §

Etämyynnissä kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus ilmoittamalla siitä luotonantajalle 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai siitä myöhäisemmästä ajankohdasta, jona kuluttaja on saanut 6 a luvussa tarkoitetut ennakkotiedot ja 10 §:ssä tarkoitettua kappaleen luottosopimuksesta pysyväällä tavalla.

Kuluttajalla ei ole kuitenkaan oikeutta peruuttaa luottosopimusta, jos sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusvelvoitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä.

Jos kuluttaja peruuttaa sopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena luoton todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut kuluttajan käytettävissä. Korvausta ei voida kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut kuluttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä tai jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä.

11 b §

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen lähettämisestä palautettava luotonantajalle luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa. Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa.

Luotonantajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää 11 a §:n 3 momentin mukainen todellisen vuosikoron määrä.

11 a §

Hyödykesidonnaisen kertaluoton etämyynnissä 10 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 1 momentissa säädettyt vaatimukset voidaan täyttää siten, että kuluttajalle hyödykkeen toimitamisen yhteydessä annetaan tai lähetetään sopimuskappale, joka sisältää 11 §:n 1 momentissa tarkoitetut sopimusehdot ja muut tiedot.

11 b §

Etämyynnissä kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus ilmoittamalla siitä luotonantajalle 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai siitä myöhäisemmästä ajankohdasta, jona kuluttaja on saanut 6 a luvussa tarkoitetut ennakkotiedot ja 10 §:ssä tarkoitettua kappaleen luottosopimuksesta pysyväällä tavalla.

Kuluttajalla ei ole kuitenkaan oikeutta peruuttaa luottosopimusta, jos sopijapuolet ovat jo täyttäneet sopimusvelvoitteensa kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä.

Jos kuluttaja peruuttaa sopimuksen, häneltä saa vaatia korvauksena luoton todellisen vuosikoron ajalta, jonka luotto on ollut kuluttajan käytettävissä. Korvausta ei voida kuitenkaan vaatia, jos luotonantaja ei ole ilmoittanut ku-

luttajalle ennakolta todellisen vuosikoron perimisestä tai jos luotonantaja on aloittanut sopimuksen täyttämisen ilman kuluttajan nimenomaista pyyntöä.

11 c §

Kuluttajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen lähettämisestä palautettava luotonantajalle luottosopimuksen nojalla saamansa varat uhalla, että peruuttaminen muutoin raukeaa. Kuluttaja saa kuitenkin pidättäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes luotonantaja täyttää oman vastaavan velvollisuutensa.

Luotonantajan on viivytyksettä ja viimeistään 30 päivän kuluttua peruuttamisilmoituksen saatuaan palautettava kuluttajalle kaikki sopimuksen perusteella saamansa suoritukset. Palautettavista suorituksista voidaan kuitenkin vähentää 11 b §:n 3 momentin mukainen todellisen vuosikoron määrä.

24 §

Tämän luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, kuluttajavirasto ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset sekä myös pankkitarkastusvirasto silloin, kun luotonanto liittyy pankkitarkastusviraston valvomaan toimintaan.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen luovuttamaan valvontaviranomaisen nähtäväksi kulutusluottoja koskevat valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat.

24 §

Tämän luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, Kuluttajavirasto ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset sekä myös *Rahoitustarkastusviraston* valvomaan toimintaan.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen luovuttamaan valvontaviranomaisen nähtäväksi kulutusluottoja koskevat valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat.

Valvontaviranomainen voi tämän luvun 9 a §:n noudattamista valvoessaan pyytää Viestintävirastolta lausuntoa siitä, onko luotonantajan käyttämä sähköinen henkilöllisyyden todentamismenetelmä mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettu vahva tunnistamismenetelmä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin sovelletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**rikoslain 36 luvun 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 36 luvun 6 §, sellaisena
 kuin se on laissa 769/1990, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

36 luku

36 luku

Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä

Petoksesta ja muusta epärehellisyydestä

6 §

6 §

Kiskonta

Kiskonta

Joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava kiskonnasta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka huomattavasti ylittää julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottaman tavanomaisen koron.

Joka käyttämällä hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen tai muun oikeustoimen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava kiskonnasta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka *on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen erityisesti huomioon myönnetyn luoton määrä, luottoaika ja luottosopimuksen muut ehdot sekä myönnettyyn luottoon liittyvä luottoriski.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 . _____

3.

Laki**korkolain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 340/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Viivästyskoron määrä

Viivästyskoron määrä

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää. *Jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun tämän lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sopimukseen, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava tämän perusteen mukaan enintään 180 vuorokauden ajan siitä, kun sopimukseen perustuva velka on kokonaisuudessaan eräntynyt, tai, jos velkaa koskeva tuomioistuimen tuomio on annettu ennen tämän ajanjakson päättymistä, tuomiota antamiseen asti.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Velkaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.

Lag**om ändring av 7 kap. i konsumentkyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i konsumentkyddslagen av den 20 januari 1978 (38/1978) 7 kap. 4 a §, sådan den lyder i lag 85/1993,

ändras 7 kap. 4, 11 a, 11 b och 24 §, av dem 4 § sådan den lyder i nämnda lag 85/1993, 11 a och 11 b § i lag 29/2005 och 24 § i lag 385/1986 och i nämnda lag 85/1993, samt fogas till 7 kap. sådant det lyder jämte ändringar nya 9 a—9 c och 11 c § som följer:

7 kap.

utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008).

Konsumentkrediter

4 §

Bestämmelserna i 9, 10 och 11 § samt 12 § 1 mom. tillämpas inte på konsumentkrediter som har kortare kredittid än tre månader. På kontokrediter tillämpas dock 10 och 11 §. Bestämmelserna i 9 a och 9 b § tillämpas inte på nyttighetsbundna engångskrediter.

Bestämmelserna i 13 och 14 § tillämpas endast på nyttighetsbundna krediter samt 17 § endast på nyttighetsbundna krediter som beviljas för förvärv av en vara.

9 a §

Innan ett avtal om konsumentkredit ingås ska kreditgivaren noggrant kontrollera kreditökandens identitet. Om kontrollen sker på elektronisk väg, ska kreditgivaren använda en stark identifieringsmetod.

Om kreditgivaren redan tidigare har kontrollerat konsumentens identitet på det sätt som avses i 1 mom. får kontrollen göras med hjälp av det personliga lösenord som konsumenten fick i samband med den första kontrollen.

För kundkontrollen gäller dessutom bestämmelserna i lagen om förhindrande och

9 b §

Om inget annat följer av lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism ska kreditgivaren bevara de uppgifter som legat till grund för kontrollen av den kreditökande konsumentens identitet i fem år från det att hela krediten förfallit till betalning. Om oenighet uppstår kring ett kreditavtal ska uppgifterna dock bevaras tills överenskommelse eller avgörande har nåtts i saken.

9 c §

Om konsumentkredit söks och beviljas mellan klockan 23 och 7, får de med stöd av konsumentkreditavtalet beviljade medlen betalas ut till konsumenten först efter klockan 7. Bestämmelserna i denna paragraf utgör inget hinder för en höjning av kreditgränsen för kontokrediter.

11 a §

Vid distansförsäljning av nyttighetsbundna engångskrediter får kraven i 10 § 1 mom. och 11 § 1 mom. uppfyllas genom att ett exemplar av avtalet, med de villkor som avses i 11 § 1 mom. samt övriga uppgifter, ges eller

sänds till konsumenten när nyttigheten levereras.

11 b §

Vid distansförsäljning har konsumenten rätt att frånträda ett kreditavtal genom att meddela detta till kreditgivaren inom 14 dagar efter det att avtalet ingåtts eller efter den senare tidpunkt vid vilken konsumenten har fått den i 6 a kap. avsedda förhandsinformationen och ett i 10 § avsett exemplar av kreditavtalet i varaktig form.

Konsumenten har dock inte rätt att frånträda ett kreditavtal, om avtalsparterna redan har fullgjort sina samtliga avtalsförpliktelser på konsumentens uttryckliga begäran.

Om konsumenten frånträder ett avtal, får som ersättning av konsumenten krävas den effektiva räntan för den tid som krediten stått till konsumentens förfogande. Ersättning får dock inte krävas, om kreditgivaren inte på förhand har meddelat konsumenten att den effektiva räntan debiteras eller om kreditgivaren har börjat fullgöra avtalet utan konsumentens uttryckliga begäran.

11 c §

Konsumenten ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att meddelandet om frånträde har avsänts, till kreditgivaren återbära de medel som konsumenten tagit emot i enlighet med kreditavtalet, vid äventyr att avtalet inte återgår. Konsumenten får dock avhålla sig från att fullgöra sin egen återbärings-

skyldighet tills kreditgivaren fullgör sin motsvarande skyldighet.

Kreditgivaren ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att denne fått meddelandet om frånträde, till konsumenten återbära alla prestationer som kreditgivaren tagit emot i enlighet med avtalet. Från de prestationer som ska återbäras får dock avdras den effektiva räntan enligt 11 b § 3 mom.

24 §

Tillsynen över att detta kapitel följs utövas av konsumentombudsmannen, Konsumentverket och av länsstyrelserna såsom distriktsförvaltningsmyndigheter samt också av Finansinspektionen, om kreditgivningen hänför sig till verksamhet som Finansinspektionen har tillsyn över.

En näringsidkare är skyldig att till tillsynsmyndigheterna överlämna de handlingar som gäller konsumentkrediter och som behövs för övervakningen.

Vid tillsynen över att 9 a § i detta kapitel följs får tillsynsmyndigheten be Kommunikationsverket lämna utlåtande om den metod för elektronisk identitetskontroll som kreditgivaren använder är en sådan stark identifieringsmetod som avses i 9 a § 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På avtal som ingåtts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 36 kap. 6 § i strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 36 kap. 6 §, sådan den lyder i lag
769/1990, som följer:

36 kap.

Om bedrägeri och annan oredlighet

6 §

Ocker

Den som, genom att utnyttja någon annans ekonomiska trångmål eller annars trängda läge, beroende ställning, oförstånd eller lätt-sinne, vid ett avtal eller någon annan rätts-handling för sig eller en annan utverkar eller betingar en ekonomisk förmån som står i up-

penbart missförhållande till vederlaget, ska för *ocker* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För *ocker* döms också den som vid kredit-givning för sig eller någon annan tar emot el-ler betingar ränta eller annan ekonomisk förmån som står i uppenbart missförhållande till kreditgivarens prestation, särskilt med be-aktande av det beviljade kreditbeloppet, kre-dittiden, övriga kreditvillkor i kreditavtalet och den risk som krediten medför.

Denna lag träder i kraft den
20 .

3.

Lag**om ändring av 4 § i räntelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räntelagen av den 20 augusti 1982 (633/1982) 4 §, sådan den lyder i lag 340/2002,
som följer:

4 §

Dröjsmålsräntans belopp

Gäldenären ska vid dröjsmål med betalning av gäld på det försenade beloppet betala en årlig dröjsmålsränta som är sju procentenheter högre än den i 12 § avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga.

Om dröjsmålsräntan enligt 1 mom. är lägre än den ränta som skulle betalas på gälden för tiden före förfallodagen, ska dröjsmålsräntan betalas enligt samma grund som före förfallodagen. Ansluter sig gäldenärens förbindel-

se till ett konsumentkreditavtal eller ett annat avtal som avses i 2 § 2 mom. ska dröjsmålsränta dock betalas enligt denna grund i högst 180 dagar från det att hela gälden har förfallit till betalning eller, om rätten före tidsperiodens utgång har meddelat dom angående gälden, fram till dagen för domen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På skulder vars rättsgrund uppstått före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av lagen.

Helsingfors den

20

ARBETSGRUPPEN FÖR SNABBKREDITER

SAMMANDRAG

Arbetsgruppen föreslår ändringar i bestämmelserna om konsumentkrediter i 7 kap. i konsumentskyddslagen, i bestämmelsen om kreditocker i strafflagen och i bestämmelsen om dröjsmålsräntans belopp i räntelagen. Det huvudsakliga syftet är att minska de problem som förekommit i utbudet av snabbkrediter.

Enligt förslaget ska den effektiva räntan anges vid marknadsföringen också när det är fråga om små och kortfristiga krediter. Konsumenten får då bättre möjligheter till adekvat information om vad snabbkrediter och andra kortfristiga krediter kostar och kan jämföra detta med priset för andra krediter. Den effektiva räntan ska meddelas för alla krediter. Den räknas ut enligt konsumentskyddslagen och formeln bygger på EU-rätten.

Till 7 kap. i konsumentskyddslagen fogas en bestämmelse om att kreditgivaren noggrant måste kontrollera identiteten på den som söker lån. Bestämmelsen råder bot på dagens otillfredsställande läge där missbruk varit möjligt på grund av bristfällig kundkontroll och kunden har kunnat få in pengar på sitt eget konto genom att använda någon annans mobiltelefon, adressuppgifter och personbeteckning. Nyttighetsbundna engångskrediter ska inte omfattas av den föreslagna bestämmelsen.

Enligt förslaget ska 7 kap. i konsumentskyddslagen också få en bestämmelse som förbjuder att pengar som beviljas enligt ett konsumentkreditavtal betalas ut till konsumenten före klockan 7, om konsumentkrediten söks och beviljas mellan klockan 23 och 7. Bestämmelsen anses nödvändig på grund av att krediter som söks sent på kvällen eller under natten bidrar till överilade beslut om krediten beviljas och pengarna betalas ut till konsumenten under denna tid.

En modernisering föreslås av bestämmelsen om s.k. kreditocker i strafflagen. Oskäligheten hos räntan och andra kostnader ska bedömas i proportion till kreditgivarens prestation med beaktande särskilt av de omständigheter som normalt påverkar räntans storlek. Dessa omständigheter räknas upp i bestämmelsen. Bestämmelsen behövs på grund av den utveckling som ägt rum på kreditmarknaden.

Räntelagen föreslås bli ändrad så att rätten för en borgenär att debitera en dröjsmålsränta som är högre än den lagstadgade dröjsmålsräntan begränsas i fråga om tiden i sådana fall där gäldenärens förbindelse ansluter sig till ett avtal mellan näringsidkare och konsument om en konsumentkredit eller någon annan konsumtionsnyttighet eller ett avtal som innebär att gäldenären köper eller hyr en bostad för sig själv eller för familjemedlemmar. I dessa fall ska borgenären ha rätt att debitera en dröjsmålsränta som är högre än den lagstadgade räntan under högst 180 dagar från det att hela gälden har förfallit till betalning. Syftet är att konsu-

menter med betalningssvårigheter ska få bättre möjligheter att klara av sina skulder och att på detta sätt underlätta deras ställning.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa. Ändringarna i de avtalsrättsliga bestämmelserna ska gälla avtal som ingås efter det att lagarna har trätt i kraft.



14.10.2008

Eriävä mielipide oikeusministeriön pikaluottotyöryhmän mietintöön

1. Korkolain viivästyskorkosäännöksen muuttaminen

Mietinnössä ehdotetaan korkolain 4 §:n 2 momentin muuttamista niin, että luotonantajalla ei olisi luoton takaisinmaksun viivästyessä oikeutta periä lakisääteistä viivästyskorkoa korkeampaa korkoa siinäkin tapauksessa, että luottoajalta maksettava korko (ns. juoksukorko) on korkeampi kuin lakisääteinen viivästyskorko. Finanssialan Keskusliitto (FK) vastustaa ehdotettua muutosta. Luotonantaja on luottosopimuksessa sitoutunut maksamaan luoton takaisin eräpäivänä. Oikeusjärjestelmän perusteiden näkökulmasta ei ole kestävää se, että sovittua luoton korkoa alennetaan automaattisesti vain sen johdosta, että luotonantaja ei ole tekemänsä sopimuksen mukaisesti maksanut luottoaan ajallaan. Ehdotettu muutos ei ole perusteltu myöskään seuraavien syiden johdosta.

- **Ehdotettu säännös johtaisi paineisiin nostaa maksunsa ajallaan hoitavien asiakkaiden luottojen juoksukorkoja**, koska luoton hinnoittelussa on Rahoitustarkastuksen riskienhallintaa koskevien velvoittavien määräysten mukaan otettava huomioon asiakkaaseen kohdistuva luottoriski. Jos vakuudettomien luottojen juoksukorko viivästystilanteessa alenee, luotonantaja ei saa tältä ajalta ottamaansa luottoriskiä vastaavaa korvausta. Tilanteen kompensoimiseksi varsinaista juoksukorkoa voi olla tarpeen korottaa.
- **Ehdotusta vastaavaa säännöstä ei ole voimassa missään muussa EU- maassa**, joten sen voimaan saattaminen olisi vastoin pyrkimyksiä yhdenmukaistaa eurooppalaisten kulutusluottomarkkinoiden toimintaedellytyksiä.
- **Mahdollisuus alentaa sopimukseen perustuvaa korkoa luoton takaisinmaksua viivästyttämällä antaisi vääränlaisen kannustimen kuluttajien maksukäyttäytymiselle.** Suomalaiset ovat kansainvälisessä vertailuissa useita muita maita tunnollisempia laskujen takaisinmaksajia, mikä on osaltaan vaikuttanut myönteisesti kansantalouden tehokkuuteen ja toimivuuteen. Emme pidä tarkoituksenmukaisena luoda lainsäädännöllä maksukäyttäytymisen muuttamiseen vaikuttavia kannustimia.
- **Ylivelkaantumistilanteiden ehkäisemiseen on jo nykyisessä lainsäädännössä käytössä tehokkaat keinot**, eikä viivästyskorkosäännöksen muuttaminen ole oikea tapa reagoida asiaan. Viittaamme tältä osin mm. voimassa olevaan velkajärjestelylakiin sekä korkolain sovittelua koskevaan säännökseen.
- **Ehdotettu säännös ei käytännössä kohdistuisi työryhmän toimeksiannon kohteena oleviin pikaluottoihin**, koska niiden osalta asiakkaalta perittävät kustannukset ovat pääosin luotonjärjestelypalkkioita ja käsittelykuluja (eivätkä siis juoksukorkoa). Säännös sitä vastoin koskisi mm. tyypillisiä luottokortteihin (visa, mastercard jne.) liittyviä luottoja, joita on käytössä lähes jokaisella suomalaisella¹.

¹ Lakisääteinen viivästyskorko on tällä hetkellä 11,5 %. Suomen Pankin tilastojen mukaan elokuussa 2008 myönnettyjen uusien tililuottojen keskkorko oli 12,24 %. Tililuotot liittyvät tyypillisesti luottokortteihin, joita oli suomalaisten käytössä vuoden 2007 lopussa noin 6 miljoonaa kappaletta.



2. Luoton myöntämisaikojen rajoittaminen

Mietinnössä ehdotetaan kuluttajansuojalain 7 luvun 9 c §:ään kieltoa, joka estäisi kulutusluoton maksamisen kuluttajalle myöhään illalla tai yöllä. Muutosta perustellaan mietinnössä lyhyesti harkitsemattoman luotonoton vähentämisellä.

FK pitää ehdotusta pikaluottojen osalta ymmärrettävänä. Se koskisi kuitenkin myös muita yksityishenkilöille mm. verkkopankkien kautta myönnettäviä luottoja. Tältä osin ehdotukselle ei ole esitetty mitään perusteluja. Verkkopankin luonteeseen kuuluu, että palvelu on avoinna läpi vuorokauden ja asiakas voi itse valita asioimisajankohdan. Yhden hyvin pienen toimijajoukon mahdollisesti aiheuttamien ongelmien vuoksi ei ole perusteltua ryhtyä rajoittamaan normaalia verkossa tapahtuvaa palvelua, jota suomalaisten pankkien asiakkaat ovat tottuneet käyttämään laajasti ja kaikkina vuorokaudenaikoina.

EU:n alueella on viime aikoina yhdenmukaistettu kulutusluottojen tarjontaa koskevia edellytyksiä ja kuluttajansuojan tasoa mm. antamalla uusi kulutusluottodirektiivi 2008/48/EY. Ehdotus ei ole näkemyksemme mukaan linjassa mainitun yhtenäistämiskehityksen kanssa, koska vastaavaa säännöstä ei ole voimassa muissa EU- maissa.


Ehdotuksen kaltaisten aikarajoitusten säätäminen on myös mielestämme vastoin yleistä pyrkimystä edistää sähköistä asiointia ja hyödyntää tietoyhteiskunnan tarjoamia palveluja.

Reima Letto
Finanssialan Keskusliitto

ERIÄVÄ MIELIPIDE PIKALUOTTOTYÖRYHMÄN MIETINTÖÖN

Yhdyn Finanssialan Keskusliiton eriävään mielipiteeseen siinä mainituin perustein siltä osin kuin se koskee työryhmämietinnössä ehdotettua korkolain muutosta.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 2008



Erkki Sarsa

ERIÄVÄ MIELIPIIDE

Suomen Pienlainayhdistys ry

Suomen Pienlainayhdistys ry (jäljempänä pienlainayhdistys) on toimialan edustajana työryhmässä päättänyt jättää pikaluottotyöryhmän mietintöön seuraavan eriävän mielipiteen. Eriävä mielipide koskee työryhmän tarkoitusta ja lopputulosta, asiakkaan tunnistamista sekä koronkiskontaa.

1. Luotonantajien rekisteröinti ja positiivinen luottorekisteri

Pienlainayhdistyksen mielestä työryhmän esityksessä keskitytään kuluttajien yksilövapautta ja oikeusturvaa loukkaaviin ehdotuksiin, eikä siinä ole huomioitu ulkopuolisten tutkijoiden tuloksia toimialasta, eikä eri osa-alueiden asiantuntijoiden näkemyksiä. Mielestämme esityksen oleelliset kohdat tuotiin valmiiksi käsiteltyinä ja päätettyinä, eikä niihin ollut todellista vaikutusta työryhmän jäsenillä tai ulkopuolisilla asiantuntijoilla.

Pienlainayhdistys esitti 20.3.2008 päivätyllä kirjeellään: ”Haluamme lisätä valmistelutyöhön käsiteltäväksi kaikkien luottoa tarjoavien yritysten rekisteröintivaateen rahoitustarkastukseen, Ruotsin mallin mukaisesti. Tällä vaateella voisimme turvata paremmin kuluttajille lainan tarjoajien luotettavuuden ja turvallisuuden.” Ehdotusta ei käsitelty työryhmässä.

Pienlainayhdistys esitti työryhmässä toistuvasti Ruotsin mallin mukaisen positiivisen luottorekisterin ottamista käsittelyyn, kuluttajien ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen (Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla 9/2008) mukaan kaikissa tutkituissa velkajärjestelytapauksissa pienlainat edustivat vain sivuosaa kokonaisvelasta. Positiivista luottorekisteriä ei käsitelty työryhmässä.

2. Asiakkaan tunnistaminen

Työryhmän ehdotus kuluttajansuojalain 7 luvun 9 a §:ksi edellyttää luotonantajalta vahva tunnistamismenetelmän käyttöä, jos henkilöllisyys todetaan sähköisesti. Tämä työryhmän ehdotus loukkaa kokonaisuudessaan kuluttajien oikeutta valita yksilölle parhaiten sopiva tapa raha-asioiden hoitamiseen sekä asettaa kuluttajia eriarvoiseen asemaan heidän asuinpaikkansa ja sosiaalisen asemansa perusteella, sekä vääristää kulutusluottojen kilpailua Suomessa.

Pienlainayhdistyksen mielestä tunnistamiseen liittyviä ongelmia on liioiteltu, mikä ei perustu tilastoihin, joiden perusteella tunnistamisvirheitä tapahtuu erittäin harvoin, keskimäärin yhdessä tapauksessa viittä tuhatta myönnettyä lainaa kohden. Näissäkin tunnistamisongelmissa on poikkeuksetta kyseessä rikollinen toiminta eli petos (identiteettivarkaus), josta kulutusluotto toiminnassa jää aina kiinni. Petoksen uhri ei joudu kärsimään tapauksessa, sillä luotonantaja ottaa vastuulleen kaikki kustannukset ja tarvittavat toimenpiteet. Petoksia ja identiteettivarkauksia tapahtuu Suomessa kaikilla käytettävissä olevilla tunnistamismenetelmillä useita tapauksia vuosittain, joista pienlainat ovat vain pieni osa.

Pienlainayhdistys ei pidä kuluttajien edun mukaisena siirtymistä yksinomaisesti käyttämään verkkopankkitunnuksia eli tupas-tunnisteita, jotka ovat kytkettyinä toisen luottoja tarjoavan yrityksen pankkitiliin, tai pahimmassa tapauksessa perheen yhteiseen pankkitiliin. Tämän

tunnistamisjärjestelmän alkuperäisestä käyttötarkoituksestakin on ollut eriävä mielipide rahoitustarkastuksella ja pankeilla. Rahoitustarkastus on myös arvioinut eri pankkien myöntämien Tupas-tunnisteiden vahvan tunnistamisen laatua. Tämä vahva tunnistamisvaatimus estäisi toistaiseksi kuluttajien mahdollisuuden ottaa luottoa etänä muilta kuin omasta vanhasta pankistaan, perustuen vanhaan asiakkuuteen, tämä asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan, heikentää kuluttajan mahdollisuutta kilpailuttaa lainan tarjoajia.

Pienlainayhdistyksen mielestä mobiilin tunnistamisen epäminen kuluttajilta edustaisi paluuta menneeseen. Kuluttajia on pyritty viime vuodet ohjaamaan valtion erilaisilla toimenpiteillä sähköisten etäpalvelujen käyttöön, jotta heidän tarvitsemansa palvelut olisivat saatavissa ajasta tai paikasta riippumatta sekä helposti kilpailutettuna. Mielestämme pienlainamarkkinat ovat tukeneet tämän kaltaista sähköisten asiointin kehittymistä suomessa. Haluamme muistuttaa että Suomessa tapahtuu pienlainayhtiöiden toimesta vuosittain noin miljoona mobiilia tunnistautumistapausta. Markkinoilla on myös kehitteillä uutta tekniikkaa, kuten varmennetut SIM-kortit, joiden käyttömahdollisuus suurelle yleisölle palveluiden tuottamisessa on aikaisintaan seuraavien 5-10 vuoden aikana, tämän kaltaisen teknologian käyttöönotto vaatii kuluttajilta investointeja. Pienlainayhdistyksen mielestä ei ole viisasta pitäytyä vain yhdessä tunnistamismenetyksessä, vaan seurata teknologian kehittymistä ja sitouttaa lainan tarjoajat käyttämään parasta käytössä olevaa teknologiaa, Norjan mallin mukaisesti.

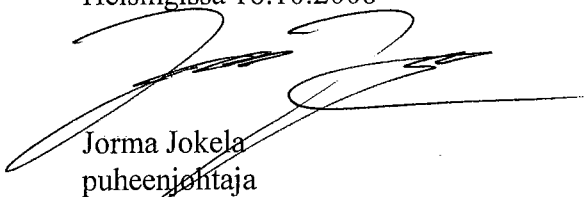
Mielestämme työryhmän olisi pitänyt pyytää kilpailuviranomaiselta lausunto siitä, liittyykö tähän esitykseen sellaisia mekanismeja, joilla kilpailun rajoittaminen on jatkossa mahdollista. Pienlainayhdistys esittääkin, että mikäli tämän kaltaista kilpailun rajoittamista halutaan toteuttaa, tulisi vähintäänkin riippumattoman tahon valvoa järjestelmän toimintaa sekä hinnoittelua, jonka tulisi olla yhdenmukaista sekä toimialan sisällä että ulkopuolella. Mikäli vahvan tunnistamisen vaatimus kirjataan lakiin, järjestelmän hinnoittelua voidaan korottaa, jolla pakotetaan kilpailijat nostamaan pienlainojen kuluttajahintoja.

Pienlainayhdistys haluaa myös tuoda esille, että markkinoilla on tarjolla erittäin monipuolinen joukko kuluttajille suunnattuja tuotteita, joita voi esimerkiksi postimyynnin kautta tilata ilman vahvan tunnistamisen vaatimusta. Näiden sitoumusten rahallinen arvo voi ylittää moninkertaisesti pienlainojen velkasummat.

3. Yleisperustelut

Pienlainayhdistys esitti työryhmässä, että mietinnön yleisperusteluissa olisi mainittu myös pankkivekselit, joita on myönnetty vuosikymmenien ajan ja myönnetään edelleen. Pankkivekselien todelliset vuosikorot ovat samalla tasolla tai korkeammat, kuin työryhmän tarkastelemilla pienlainoilla. Mielestämme tämä on oleellinen seikka, kun lähdetään tulkitsemaan esitystä koronkiskontaa koskevaksi rikoslain kohdaksi.

Helsingissä 16.10.2008



Jorma Jokela
puheenjohtaja